ಕೃತ್ತಿಕೆ

ಮೊದಲ ಚರಣಗಳು

ಅದೊ ನೋಡು! ಓ ಅಲ್ಲಿ, ಪೂರ್ವದ ದಿಗಂತದಲಿ / ೮೫
ಆಂಗ್ಲ ಕವಿಗಳಲಿ ನೀನೆನ್ನೆದೆಯ ಸೆಳೆದಂತೆ / ೫೩
ಆ ಮಹಾವ್ಯೋಮವೀ ಮರ್ತ್ಯ ಭೂ ತತ್ವಕ್ಕೆ, / ೯೩
ಇತರರೆನ್ನರು ಹೊಗಳುವರು ಎಂದು ನೀನೇಕೆ / ೩೪
ಇದು ಇರಲಿ! ಅದನು ನೆನೆ: ದಾರಿಯಲಿ ಮಂದೆ ಕುರಿ / ೪೪
ಇದ್ದನು ಸಮಾಧಿ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಂ ನರಮಹರ್ಷಿ / ೯೨
ಈ ಮಹಾಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರಣಯಾಗ ಧೂಮದಲಿ / ೭೬
ಈ ಹೊಳೆಯೊ, ಈ ಕಾನೊ, ಈ ಮಲೆಯೊ, ಈ ಬಾನೊ; / ೩೮
ಉದುರುತಿವೆ ಹಣ್ಣೆಲೆಗಳೊಂದಾದ ಮೇಲೊಂದು; / ೬೯
ಊರಿನ ಕೊಳೆಯನೆಲ್ಲ ತೊಳೆವ ನಿನಗೆಯೆ ತೊಳೆಯೆ / ೬೪
ಎತ್ತ ಸುತ್ತಿದರೇನು ನನ್ನ ಹೃದಯದ ಹಕ್ಕಿ / ೨೧
ಓ ಮನೋಹರ ಭಯಂಕರ ವಿಧಾಯಕಮೂರ್ತಿ, / ೮೬
ಓ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯತಮ ಶಿಖರ ಸುಂದರನೆ, ನನ್ನ / ೮
ಓ ಗುರುವೆ, ಕೊಲ್ಲದಿರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನು ಕೊಟ್ಟು / ೮೨
ಕಬ್ಬಿಗಗೆ ನಿನ್ನದೆಯೆ ಕಟ್ಟಕಡೆಯಾಶ್ರಮಂ, / ೧೭
ಕರುಬುವಿಂದ್ರನನುಳುಹೆ ಹರಿಯು ವಾಮನನಾಗಿ / ೫೭
ಕಲ್ಲುಕೋಂಟೆಯ ಸೆರೆಯು ಸೆರೆಯಲ್ಲ; ಬಗೆ ಸೆರೆಯ / ೬೮
ಕವನಗಳೆ ಮಂತ್ರಗಳು ರಸಯೋಗಿ ಕವಿಋಷಿಗೆ; / ೨೬
ಕಾಳಿದಾಸನ ಮಧುರ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದಲಿ / ೧೪
ಕ್ರಾಂತಿಕಾಳಿ ಕಠಾರಿಯಂ ನನ್ನೆದೆಗೆ ಕುರಿತು / ೬೩
ಕುಳಿತಿರುವೆನೇಕಾಂಗಿ ಹಾಸುಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ: / ೪
ಕಂಪಡರುತಿದೆ ಮೂಡಣದ್ರಿಯ ನಭದ ಮೇರೆ; / ೫
ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕೆ ವರ್ಣಾಂತರವನಾಂತು ಮಳೆಬಿಲ್ಲು / ೨೫
ಗಗನವನು ನೋಡು ಮೈನೀಲಿಗಟ್ಟುವವರೆಗೆ / ೨೯
ಗರುಡಗಹಿಯೆಂತಂತೆ ದೊರೆಗಳೆಂದರೆ ನನಗೆ! / ೫೩
ಗಿರಿಪಂಕ್ತಿ ವನರಾಜಿ ಬುವಿ ಬಾನು ಮುಗಿಲೋಳಿ / ೧

ತಾಯೆ ಭಾರತಿ, ನಿನಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಹ ಮುನ್ನ / ೬೧
ತೆರೆಮೇಲೆ ತೆರೆಯೆದ್ದು ಹರಿಯುತಿದೆ ಗಿರಿಪಂಕ್ತಿ / ೯
ದತ್ತುರಿಯಹೂವು, ತಾವರೆ, ಕಿತ್ತಿಳೆಯ ಹಣ್ಣು, / ೪೬
ಧಮನಿಯಲಿ ಬಿಸಿನೆತ್ತರುಕ್ಕದ ನೆನೆಯಲಾರೆ / ೬೫
ನಗರದೆದೆ ಬೇಸರದ ಬೊಬ್ಬೆಗಾಂ ಬೇಸತ್ತು / ೭
ನರಳುತಿಹುದಡಿಗಲ್ಲು ಹರ್ಮ್ಯಭಾರವ ಹೊತ್ತು / ೭೦
ನನ್ನ ಕಲೆ ನಿನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯದೈಹಿಕ ಛಾಯೆ / ೨೪
ನನ್ನ ಭಾವದ ಧೀರ ಭಾರಕ್ಕೆ ವೇಗಕ್ಕೆ / ೨೮
ನನ್ನ ಹಿತಕೇನು ಬೇಕೆಂಬುದನು ನೀ ಬಲ್ಲೆ / ೧೯
ನಾಗರಿಕತೆಯನೆಲ್ಲ ತಳ್ಳಿ, ಹೊರೆ ಹೊಣೆಗಳಂ / ೩೭
ನಾ ನಿನ್ನ ಬಿಡೆನಯ್ಯ, ನನ್ನ ದೇವರು ನೀನು: / ೨೩
ನಾ ಬಲ್ಲೆ! ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ನೋಡುತಿವೆ; ಸೃಷ್ಟಿ / ೭೪
ನಿನ್ನ ಕರುಣೆಯ ಕಯ್ಯೆ ನನ್ನುಸಿರನಿನ್ನೆಗಂ / ೨೦
ನಿಮಗೆ ನಾನಾವಾವ ರೀತಿಯಿಂದೆನಿತು ಋಣಿ / ೫೫
ನಿರ್ಜನತೆ; ನೀರವತೆ; ಕಗ್ಗತ್ತಲಲಿ ಧಾತ್ರಿ / ೧೨
ನೀನು, ಒಬ್ಬನೆ ನಿಂತು ನಭದಿ ತಾರೆಯ ರಾಶಿ / ೪೩
ನೀನೆನ್ನ ನೆನೆಯುತಿಹೆಯೇನು ಈ ಹೊತ್ತಿನಲಿ / ೨೨
ನೀನೇರಬಲ್ಲೆಯಾ ನಾನೇರುವೆತ್ತರಕೆ? / ೩೦
ನೀನೊಬ್ಬನೆಯೆ ಅಲ್ಲ, ಸಾವಿನಳುಕಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ, / ೫೮
ನಿನಗೆ ನಾನಾವ ಸನ್ಮಾನವನು ಕೊಡಬಲ್ಲೆ, / ೭೭
ನಿನ್ನ ಸುಲಿಗೆಯ ಕತೆಯನೋದುತಿರೆಯಿರೆ ಕಣ್ಣು / ೮೦
ನುಗ್ಗುತಿದೆ ರಭಸದಲಿ ಬಿಂದು ಬಿಂದುವನೊದ್ದು; / ೮೪
ನೋಡಯ್ಯ, ಪ್ರಿಯಬಂಧು, ಚೈತ್ರರವಿಯುದಯದಲಿ / ೧೦
ನೋಡಿದಷ್ಟೂ ಸಾಲದಿದೆ ನೋಡೆ, ತನ್ನಂತೆ / ೪೧
ನೋಯುವುದೊ ಬೇಯುವುದೊ ಸಾಯುವುದೊ ನನ್ನ ಎದೆ, / ೩೧
ಪಥರಹಿತ ವನರಾಜಿ, ತಣ್ಣೆಳಲು, ತಂಗಾಳಿ: / ೩
ಪರಮ ಸಂಪೂರ್ಣತೆಯೆ ಕೋಮಲತೆಯೊಡಗೂಡಿ / ೧೫
ಪ್ರಾಚೀ ದಿಗಂಗನೆಯ ಸುಂದರ ಲಲಾಟದಲಿ / ೮೮
ಪ್ರಕೃತಿ ಕಲೆಗಿಂ ಮಿಗಿಲೆ ನರಕೃತಿಯ ಕಲೆ? ನೋಡ, / ೪೮
ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಮಹಾಪುರುಷನೆಂತು ದೇವರಿಗಂತು / ೪೦

ಪೀಡಿಸುತ್ತಿಹೆ ಏಕೆ? ತೊಲಗಾಚೆ, ಕೀರ್ತಿಶನಿ; / ೩೦
ಬಳಿಯಿರುವ ವೆಂಕಯ್ಯ ಕಂಠಯ್ಯ ಕಸ್ತೂರಿ / ೩೨
ಬಾಳ ಕೊಳುಗುಳದಲ್ಲಿ ಬೀರ ತುಳಿಲಾಳಾಗಿ / ೨೧
ಭ್ರಮಿಸುತಿದೆ ಮತಿ; ಬೀಳುತಿದೆ ಕಲ್ಪನೆಯ ಪಕ್ಷಿ / ೧೭
ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಣಹೋಮ ಕುಂಡದಲಿ / ೭೧
ಬುವಿಯು ನಿದ್ದೆಯೊಳದ್ದಿ ಮೋನಮಿಹ ಹೊತ್ತಿನಲಿ / ೮೯
ಬೆದರದಿರು, ಬೆದರದಿರು; ಬೇಡ ಈ ಸಂದೇಹ, / ೭೩
ಬೇಕಿಹುದನಾಡಬೇಕೆಂಬಾಸೆಯಿಹುದೆನಗೆ. / ೩೩
ಬೇಸರದ ಬಂದಿಳಿಕೆ ಮನದ ಮಾವಿನ ಮರಕೆ / ೪೬
ಭವ್ಯವೈಸಲೆ ಮಾನವನ ಮನಂ ಮೇಣ್ ಬಲಂ, / ೪೧
ಮರುಭೂಮಿ ಮಾರ್ಗದಲಿ, ವೈರಾಗ್ಯಸಾಧನದಿ / ೯೮
ಮಲೆನಾಡಿನೊಂದಿರುಳು ಮುಂಗಾರು ಮಳೆ ಹುಯ್ದು / ೩೬
ಮಳೆ ಬಂದು ನಿಂತಿಹುದು; ಮಿಂದಿಹುದು ಹಸುರೆಲ್ಲ / ೯೯
ಮಿತ್ರರಿರ, ಮಾತಿಲ್ಲಿ ಮೈಲಿಗೆ! ಸುಮ್ಮನಿರಿ: / ೯೩
ಮೇಲೆ ಬಾನುಕ್ಕುನೀಲಿಯಲಿ ತೇಲುತಿದೆ ರವಿ; / ೪೫
ಯಂತ್ರದ ದಯೆಯು ಮೃಗದ ನಿಷ್ಕರುಣೆಗಿಂತಲೂ / ೨೨
ಯಾವ ಜನ್ಮದ ಮೈತ್ರಿ ಈ ಜನ್ಮದಲಿ ಬಂದು / ೬೦
ರಾಮಾಯಣದ ಮಹಾರತ್ನವೇದಿಯ ಮೇಲೆ, / ೫೦
ವಿಕಸಿತ ಸಹಸ್ರದಲ ಪದ್ಮಪೀಠದ ಮೇಲೆ / ೭೬
ವ್ಯೋಮಗೋಪುರ ಶಿಖರದಿಂದಿಳಿದು ಬಾ, ಹೇ ಅಮೃತ, / ೭೫
ವೇದಋಷಿಭೂಮಿಯಲಿ ನಾಕನರಕಗಳಿಂದು / ೭೮
ಸಂನ್ಯಾಸಿ, ಹೊರಗೆ ಬಾ; ವೈರಾಗ್ಯ ಸಾಧನೆಗೆ / ೮೭
ಸರಸತಿಯ ಬೀಣೆಗೊದಗಿಸೆ ತಂತಿಯಂ, ಧನ್ಯೆ / ೨೦
ಸಂಜೆಗಿರಿಯಲಿ ಸಂಜೆ: ಯಾವ ದೊರೆ ನನಗೆ ಸರಿ? / ೨
ಸುರುಚಿರ ಸ್ವಪ್ನಮಯ ಕಲ್ಪನಾಕಾಶದಲಿ / ೮೩
ಸಾಗುತಿದೆ ದೇವೇಂದ್ರನೈರಾವತಂ, ಬಳ್ಳು / ೩೧
ಸುತ್ತಿದನು ಪೃಥ್ವಿಯಂ ಸಮರಶೇಷಂ, ತನ್ನ / ೨೧
ಸೂರ್ಯನಂ ಸುತ್ತುತಿಹ ಪೃಥ್ವಿಯ ಮಹಾಛಾಯೆ / ೫೨
ಸೋತೆನ್; ಎನ್ನಿಂದಾಗದಿನ್ ಮೇಲೆ; ಗುರುದೇವ, / ೯೨
ಸ್ವಾರ್ಥತಾ ಸೂತ್ರಂಗಳಿಂ ನೆಯ್ಯುತಿದೆ ಸೃಷ್ಟಿ / ೫೧

ಶಾಂತವಾಗಿದೆ ಸಂಧ್ಯೆ; ಮೃದುಲ ಸಾಯಂ ಕಾಂತಿ / ೨
ಶ್ರೀರಾಜರಾಜೇಶ್ವರಿಯ ರಾಗ ಭೋಗಾಲಯದ / ೯೧
ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೆಂದನಂದರ್ಜುನಗೆ “ಹೇ ಪಾರ್ಥ, / ೭೧
ಷೋಡಶ ವಸಂತಗಳು ಸುಯ್ದಾನವಂ ಮಾಡಿ / ೮೯
ಹರಿಯುತಿಹುದಿರುಳ್ನಿದ್ದೆ ತಿರೆಯ ಮನದಿಂ, ತೇಲಿ / ೪೭
ಹಾಲು ಸಕ್ಕರೆ ಸೇರಿ ನೀವಾದಿರಾಚಾರ್ಯ / ೫೪
ಹೋಮರ್, ನಿನ್ನ ಕಲೆ ಪಿರಿದಾದೊಡಂ ನಿನ್ನ / ೫೧

ಮದ್ಗುರುಃ ಶ್ರೀಜಗದ್ಗುರುಃ

ಆ ಮಹಾವ್ಯೋಮವೀ ಮರ್ತ್ಯ ಭೂ ತತ್ವಕ್ಕೆ,
ಕಣ್ಣು ಕಿವಿ ಮೂಗು ಬಾಯಿಂದ್ರಿಯಂಗಳನಪ್ಪಿ
ಈರಡಿಯ ಮನುಜತೆಗೆ ಕೃಪೆಯಿಂ ಕುನುಗಲೊಪ್ಪಿ,
ನಮ್ಮ ನಮನದೊಳಿಳಿದು ಪೂಜ್ಯಪಾದತ್ವಕ್ಕೆ
ಈ ದಿವ್ಯಗುರುರೂಪದಿಂ ತಾನವತರಿಸಿತಿಲ್ಲಿ:
ಮಿಣಿ ಕಡಿದು ಬಾವಿಯಾಳದ ತಳದ ಪಂಕದೊಳ್
ಗಾಳಿಬೆಳಕುಗಳುಳಿದ ತಿಮಿರ ಪರ್ಯಂಕದೊಳ್
ನಿದ್ದೆಗದ್ದಿಹ ಕಲಶಚೇತನದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ
ತಪಿಸುತಿಹ ನನ್ನಾತ್ಮಮಂ, ಪಾತಾಳಗರುಡದೋಲ್
ತೋಳ್ ಸುತ್ತಿ ಪಿಡಿದೆತ್ತು, ಹೇ ಕರ್ಬ್ಬೊನ್‌ದಯೆಯ ಬಂಧು,
ಕರುಣಾ ನೃಸಿಂಹೋಗ್ರ ಭಗವನ್ ನಖಾಗ್ರದೊಲ್!
ನಿನ್ನ ಜ್ಯೋತಿರ್ವಕ್ಷದಮೃತವಜ್ರದಿ ಮಿಂದು
ಮುಳುಗಿ, ತುಂಬುತೆ, ಪಡೆವೆನಾಂ ಸುಧಾಪೂರ್ಣತ್ವಮಂ,
ಭುವನವಿಗ್ರಹರೂಪಿ ಮೇಣ್ ತವ ಚರಣ ಪಾದ್ಯತ್ವಮಂ!

೪-೧-೧೯೫೧

ಶ್ರೀ ವಿವೇಕಾನಂದ ಸಂಭೂತಿ*

ಇದ್ದನು ಸಮಾಧಿನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಂ ನರಮಹರ್ಷಿ:
ಅಲ್ಲಿ ಶಶಿಸೂರ್ಯರಿಗೆ ಹುಗಲಿಲ್ಲ; ತಾರಾಕೋಟಿ
ದೂರದೊಳೆ ನಿಂತಿಹವು, ಹೋಗಲಾರದೆ ದಾಟಿ,
ಕಾಲ್ಸೋತು! – ಆ ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರ ಸುದೂರದರ್ಶಿ
ತಾಂ ಧ್ಯಾನಪಥದಿಂದೇರಿ, ಭವಲೋಕಮಂ ಮೀರಿ,
ಪಿಂತಿಕ್ಕಿ ಪಂಕ್ತಿಪಂಕ್ತಿಯ ಚಿನ್ಮಯ ಶರೀರರಂ
ದೇವರ್ಕಳಂ, ಬಳಿಸಾರ್ದನಾ ಮಹಾಮುನಿ ನರಂ
ಭಾವಲೋಕಾತೀತದೊಳ್ ನಿರ್ಗುಣದೊಳಾರಿ
ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯೋಗದಿಂದಿರ್ದೆಡೆಗೆ!….
ಶಿಶುರೂಪಮಂ ತಾಳುತಾ ಘನೀಭೂತಜ್ಯೋತಿ
ಏರಿದುದು ಸುಮಕೋಮಲಂ ಸಿದ್ಧವಜ್ರನ ತೊಡೆಗೆ….
ಋಷಿಯ ಕೊರಳಂ ತನ್ನ ನಳಿದೋಳ್ಗಳಿಂದಪ್ಪಿ
"ಇಳಿದು ಬಾ ನನ್ನೊಡನೆ! -" ಆ ಕರೆಗುಣ್ಮಿದಾ ಪ್ರೀತಿ
ಧರೆಗವತರಿಸಿತಯ್ ಈ ನರೇಂದ್ರ ರೂಪಿಂದೊಪ್ಪಿ!

೭-೧-೧೯೩೩

---

* ಪರಮಹಂಸರು ಕಂಡಂತೆ

ಯಾವ ಜನ್ಮದ ಮೈತ್ರಿ?

ಯಾವ ಜನ್ಮದ ಮೈತ್ರಿ ಈ ಜನ್ಮದಲಿ ಬಂದು
ನಮ್ಮಿಬ್ಬರನು ಮತ್ತೆ ಬಂಧಿಸಿಹುದೋ ಕಾಣೆ!
ಎಲ್ಲಿದ್ದರೇನಂತೆ, ನಿನ್ನನೊಲಿಯದೆ ಮಾಣೆ,
ಗುರುದೇವನಾಣೆ, ಓ ನನ್ನ ನೆಚ್ಚಿನ ಬಂಧು!
ವಿಶ್ವಜೀವನವೊಂದು ಪಾರವಿಲ್ಲದ ಸಿಂಧು:
ಮೇಲೆ ತೆರೆ ನೊರೆಯೆದ್ದು ಭೋರ್ಗರೆಯುತಿರೆ ರೇಗಿ,
ಅದರಂತರಾಳದಲಿ ಗುಪ್ತಗಾಮಿನಿಯಾಗಿ
ಹೃದಯಗಳು ನಲಿಯುತಿವೆ ಪ್ರೇಮತೀರ್ಥದಿ ಮಿಂದು!
ಅದರರ್ಥಗಿರ್ಥಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಿಗಿರಲಿ;
ವ್ಯರ್ಥ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಲಿ ಕಾಲಹರಣವದೇಕೆ?
ಕುರುಡನಾದಗೆ ದಾರಿಯರ್ಥ ತಿಳಿಯಲೆ ಬೇಕೆ?
ಹಾದಿ ಸಾಗಿದರಾಯ್ತು! ಬರುವುದೆಲ್ಲಾ ಬರಲಿ!
ಬಾರಯ್ಯ, ಮಮ ಬಂಧು, ಜೀವನಪಥದೊಳಾವು
ಒಂದಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುವ; ಹಿಂದಿರಲಿ ಸಾವು!

೭-೧-೧೯೩೩

ಷೋಡಶಿ

ಷೋಡಶ ವಸಂತಗಳು ಸುಯ್ದಾನವಂ ಮಾಡಿ
ಕರುವಿಟ್ಟ ಲಾವಣ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆನೆ, ಸುಂದರಿಯೆ,
ಕಂಗೊಳಿಪೆ. ಜೀವನದ ಮಧುಕುಂಜಮಂಜರಿಯೆ,
ಕೂರ್ಮೆತೆಂಗಾಳಿಯಲಿ ನಲಿವ ನಿನ್ನನು ನೋಡಿ
ಹೃದಯದ ನಿರಾಕಾರ ಸ್ವಪ್ನಗಳು ಮೈಮೂಡಿ
ನುಡಿದೋರುತಿವೆ. – ಅವುಗಳರ್ಥವೇನೆಂದರಿಯೆ.
ಉದಯಗಿರಿ ಫಣೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನು ಮೆರೆಯೆ

ಯಾಮಿನಿಯು ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಮುಗಿಲ್ಗಳನು ಸೂಡಿ
ಕರೆವಂತೆ ಮೋಹಿಸಿಹೆ, ಓ ನನ್ನ ಸವಿಗಣಸೆ!
ನನ್ನಸಲ್ಲ! – ಹೇ ಸ್ವಪ್ನ ಸುಂದರಿಯೆ, ನೀನಂದು
ಮರ್ತ್ಯವನ್ನುಳಿದು ಹಾ ಸ್ವರ್ಗವಾದವಳಿಂದು
ಕನಸಿನಲಿ ಚುಂಬಿಸಿಹೆ! – ಅಯ್ಯೋ, ಕನಸು ಕನಸೆ? –
ಆದರಿದೊ, ಹಾಡುತಿದೆ ದಿನಮುಖದ ಕಾಜಾಣ:
ಬೆಂದೆದೆಗೆ ವಿಸ್ಮೃತಿಯ ಗಾಯನ ಸುರಾಪಾನ!

೧೬-೮-೧೯೩೧

ಕಾಲ

ನುಗ್ಗುತಿದೆ ರಭಸದಲಿ ಬಿಂದು ಬಿಂದುವನೊದ್ದು;
ಬೇಗದಲಿ ಹೊಳೆಯ ಹೊನಲನು ನುಂಗುತಿದೆ ವನಧಿ.
ಕ್ಷಣವು ಕ್ಷಣವನು ನೂಂಕಿ ಕ್ಷಯಿಸುತಿದೆ ಕಾಲನದಿ
ಅನವರತ ಗ್ರಾಸಿಷ್ಣು ಶೂನ್ಯಸಿಂಧುವೊಳದ್ದು!
ಕ್ಷುಭಿತ ಜಲರಾಶಿಯಲಿ ವೀಚಿ ಶಿರ ಫೇನದಲಿ
ನಾಗರಿಕತೆಗಳೆಂಬ ಬುದ್ಬುದಗಳೇಳುತಿವೆ;
ಕೆಂಪಿಸುತ ಕ್ಷಣ ನಿಂತು ತತ್ತರಿಸಿ ಬೀಳುತಿವೆ
ಕಾಲತಾಂಡವ ತಾಳಲಯ ವಿಲಯಗಾನದಲಿ!
ದಾನಿ ಕೃಪಣನು ಜ್ಞಾನಿ ಕರ್ಮಿ ತ್ಯಾಗಿಯು ಧರ್ಮಿ
ಎಂಬ ದಯೆ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಪಕ್ಷಪಾತಗಳಿಲ್ಲ;
ಭೈರವ ಮಹಾ ಮುಹೂರ್ತಕೆ ಕೊಚ್ಚುತಿಹರೆಲ್ಲ
ಕರೆಯೆ ಚಿರಮೌನಾಂಬುಧಿಯ ಮೃತ್ಯುಶೀಲೋರ್ಮಿ!
ಅಂಧ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಾವು ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ!
ಪ್ರಶ್ನೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳೆ ನಮ್ಮ ಉನ್ನತ ವಿದ್ಯೆ!

೨೬-೯-೧೯೩೧

“ರಸೋ ವೈ ಸಃ”

ಸಂನ್ಯಾಸಿ, ಹೊರಗೆ ಬಾ; ವೈರಾಗ್ಯ ಸಾಧನೆಗೆ
ಭಂಗಬರದೈ! ದಿವ್ಯ ಭುವನ ಸೌಂದರ್ಯದಲಿ
ಪರಮ ಸತ್ಯದ ಮೂರ್ತಿ ತಾಂ ಕಲಾ ಕಾರ್ಯದಲಿ
ತಲ್ಲೀನನಾಗಿಹನು. ಭವ್ಯನಾರಾಧನೆಗೆ
ಗಗನ ರವಿ ಶಶಿ ತಾರೆ ಗಿರಿ ಸರಿದ್ವನಮಾಲೆ
ಭಕ್ತಿಯಿಂದೆತ್ತಿದಾರತಿಯ ಶುಭ ಕಾಂತಿಯಲಿ
ರಂಜಿಸುವುದೆದೆಯ ಗವಿ; ನಿಲ್ಲುವೈ ಶಾಂತಿಯಲಿ.
ಸೌಂದರ್ಯವಿದು ಸತ್ಯಸತ್ಯದ ಪರಮ ಲೀಲೆ!
ಪಕ್ಷಿ ಶತ ಶತ ಗೀತ ಮುಖರಿತ ವಸಂತದಲಿ
ತುಂಬುವುದು ಜಗವನಾ ವಿಶ್ವದ ಕವಿಯ ವಾಣಿ.
ಸೌಂದರ್ಯ ದರ್ಶನದಿ ಭಾವದಿನನಂತದಲಿ
ಧ್ಯಾನಲಯನಾಗದಿರೆ ಮುಕ್ತಿಯೆಲ್ಲೈ, ಪ್ರಾಣಿ?
ಕಲೆಯ ಮಿಂಚುಣದವಗೆ ಇಹ ಶೂನ್ಯ, ಪರಶೂನ್ಯ,
ರಸರೂಪಿ ಸರ್ವೇಶನಾಶೀರ್ವಚನ ಶೂನ್ಯ!

೨೨-೧೧-೧೯೩೧

ಚಂದ್ರೋದಯ

ಅದೊ ನೋಡು! ಓ ಅಲ್ಲಿ, ಪೂರ್ವದ ದಿಗಂತದಲಿ
ಹೊನ್ನಿನುರಿ ಹೊತ್ತುತಿದೆ ಮುಗಿಲಿನಲ್ಲಿ!
ಕಡೆದ ಕೆಂಗೆಂಡವೆಂಬಂತೆ ರಾರಾಜಿಪನು
ಚಂದ್ರನಾಕಾಶದ ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ.
ಏನು ಮೌನವಿದೇನು ಶಾಂತಿಯಿದು! ಬಾನಿನಲಿ,
ಮುಗಿಲಿನಲಿ, ನೆಲದಲ್ಲಿ, ಕೆರೆಯ ಮೇಲೆ
ಹಾಲಿನಲಿ ಚಿನ್ನವನೆ ತೇದು ಲೇಪಿಸಿದಂತೆ
ಶೋಭಿಸಿದೆ ಬೆಳ್ದಿಂಗಳಮೃತ ಲೀಲೆ!
ಶಿವಶಿವಾ! ಮನುಜಕೃತ ಕಲೆಯಾವುದಿದಕೆ ಸಾಟಿ?

ರಾಜಧಾನಿಯು ತನ್ನ ಕೃತಕತೆಗೆ ತಾನೆ ನಾಚಿ
ಮೊಗಬಾಡುತಿದೆ! ಮಿಂಚು ಸೊಡರುಗಳು ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ
ಮಿಣುಮಿಣುಕಲೇನಂತೆ? ರಾಕಾ ಶಶಾಂಕ ರೋಚಿ
ಎಲ್ಲವನು ಮುಳುಗಿಸಿದೆ! ಏನಿದು, ಅಜಾತವಾದಿ?
ಜಾಗ್ರತವೊ? ಸ್ವಪ್ನವೊ? ಸುಷುಪ್ತಿಯೋ? – ಇದು ಸಮಾಧಿ!

೬-೩-೧೯೩೧

ಕೃತ್ತಿಕೆ : ಅಃ ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರಿ!*

ಶ್ರೀ ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರಿಯ ರಾಗ ಭೋಗಾಲಯದ

ಸೌಂದಯಗೋಪುರವೆ ಪುಷ್ಪರೂಪವನಾಂತು
ಡಾಲಿಯಾ ಹೂವಿನಾಕಾರದಲಿ ಬಂದಿಂತು
ನನ್ನನಾಶೀರ್ವದಿಸುತಿಹುದು, ಶತದಲ ದಯದ
ರಸಹಸ್ತದಿಂ! ನಮೋ, ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರಿಯೆ:
ನೀಂ ಚಿರಂತನೆಯಾದೊಡಂ ಮಕ್ಕಳೆಮಗಾಗಿ
ಕವಿಮನೋಗೋಚರತೆವೆತ್ತು ಸಹೃದಯರರಿಯೆ
ಮೂಡಿ ರಾಜಿಪೆ ನಶ್ವರಾವತಾರಿಣಿಯಾಗಿ!
ನಿನ್ನನೀ ರೂಪದಲಿ ಗುರುತಿಸುವವೋಲೆನಗೆ
ಪೂರ್ಣದೃಷ್ಟಿಯನಿತ್ತೆ; ಮೇಣ್ ಸವಿವವೋಲೆದೆಗೆ
ಯೋಗರಸನೆಯನಿತ್ತೆ: ಹೇ ಭವ್ಯ ಭವತಾರಿಣಿ,
ಪೂರ್ವಾದೊಡೇಂ? ವಿಭೂತಿವ್ಯಕ್ತೆ ನೀಂ! ನಿನಗೆ,
ಸರ್ವಾವತಾರ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರೆ ಶಾರದೆಗೆ,
ಋಷಿಯ ದರ್ಶನ ನಮನವಿದೆಕೊ, ಹೂವವತಾರಿಣಿ!

೧೪-೯-೧೯೫೦

* ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಹೂವಿನ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಭವ್ಯವಾಗಿ ಬೃಹತ್ತಾಗಿ ಅರಳಿ ರಂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಡಾಲಿಯಾ ಹೂವಿನಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಕವನ.

ಫಾಲ್ಗುಣ ಸೂರ್ಯೋದಯದಲ್ಲಿ

ಪ್ರಾಚೀ ದಿಗಂಗನೆಯ ಸುಂದರ ಲಲಾಟದಲಿ
ಹೊನ್ನಿನುರಿಯನು ಕಡೆದು ಸಿಂಗರಿಸಿದಂತೆ ರವಿ
ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಕಣ್ಗೆ ರಂಗೆರಚೆ ಮೆರೆಯೆ, ಕವಿ
ಭಾವಲಯನಾಗಿ ನಿಂತೆಡೆಯೊಳೆ ವಿರಾಟದಲಿ
ಸಂಚರಿಸೆ – ನರಕ ನಡುಗುತಿದೆ ಅದೊ ನೋಡಲ್ಲಿ!
ಸಗ್ಗ ನಾಚುತಿದೆ! ಯಮರಾಜನಸು ಕುಗ್ಗುತಿದೆ
ಕೊರಲಿನಲಿ ಮಿಡುಕಿ! ಮುಕ್ತಿಯ ಹೃದಯ ಹಿಗ್ಗುತಿದೆ!
ನಾನು ಬಾನಾಗುತಿದೆ! – ಪೋ! ಮಾಯೆಯಿನ್ನೆಲ್ಲಿ?
ಸೌಂದರ್ಯ ಸಾಧನೆಯ ಸುಂದರ ತಪಸ್ಸಿನಲಿ
ಕೇಡುಕತ್ತಲೆಯೆಲ್ಲ ನೇಸರೇಳ್ಗೆಯ ಮುಂದೆ
ಮಂಜು ಹಿಂಜರಿವಂತೆ ಸಾಯುತಿದೆ! ಕವಿಯೊಂದೆ
ಮುಂಗುರುಳಿನುಂಗುರದಿ ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲವು ಸಿಕ್ಕಿ
ತೂಗುತುಯ್ಯಲೆಯಾಡುತಿದೆ! ಭಾವನದಿಯುಕ್ಕಿ
ಲಗ್ನವಾಗಿದೆ ಮಾನಸ ಮಹಾ ಸರಸ್ಸಿನಲಿ!

೧೭-೩-೧೯೩೧

ಧರ್ಮ

ಓ ಮನೋಹರ ಭಯಂಕರ ವಿಧಾಯಕ ಮೂರ್ತಿ,
ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಸನಾತನ ನಿತ್ಯ ಸಹಯೋಗಿ,
ಹೇ ವಿಧಾತನ ವಾಣಿಯೇ, ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಬಾಗಿ
ನಿನಗೆರಗುವೆನು. ಹೊರಗೆ ಪ್ರಕೃತಿನಿಯಮಸ್ಫೂರ್ತಿ
ನೀನು; ನನ್ನೆದೆಯ ಮಣಿಯಲಿ ನೀತಿಯಂದದಲಿ
ಮಂಡಿಸಿಹೆ. ಶಶಿ ಸೂರ್ಯ ತಾರೆಗಳು ನಿನಗಳ್ಕಿ
ತಪ್ಪದೆಯೆ ನಡೆಯುವರು ಪಥನಿಷ್ಠೆಯಲಿ; ಸಿಲ್ಕಿ
ನಿನ್ನ ರುದ್ರಾಧಿಕಾರದ ವಜ್ರಬಂಧದಲಿ
ಬೆಂಕಿಯುರಿಯುತಲಿಹುದು; ಬೀಸುತಿರುವುದು ಗಾಳಿ;
ಮೋಡ ಮಳೆ ಸಿಡಿಲು ಮಿಂಚುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕರ್ಮ
ಚಕ್ರದಲಿ ಸುತ್ತುತಿವೆ. ನಿನ್ನ ವಾಣಿಯ ಕೇಳಿ
ಸೆಡೆತುಕೊಂಡಿದೆ ನರನ ಹೀನತೆಯು. ಓ ಧರ್ಮ,
ನಿನ್ನನೊಲಿವುದೆ ಭಕ್ತಿ; ನೀನಾಗುವುದೆ ಶಕ್ತಿ;
ನಿನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯದಿಂ ನಿನ್ನ ಗೆಲುವುದೆ ಮುಕ್ತಿ!

೨-೪-೧೯೩೧

ವರ್ಣಶಿಲ್ಪಿ*

ಸುರುಚಿರ ಸ್ವಪ್ನಮಯ ಕಲ್ಪನಾಕಾಶದಲಿ
ಮಿಂಚಿಬಹ ಮಳೆಬಿಲ್ಲುಗಳ ಗೊಂಚಲನು ಕೊಯ್ದು
ಮಧುರ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಮಯ ವರ್ಣಜಾಲವ ನೆಯ್ದು
ಸಗ್ಗವನೆ ಸೆರೆಗೈದು ಮರ್ತ್ಯಪ್ರದೇಶದಲಿ
ಬಂಧಿಸಿಹೆ, ಓ ವರ್ಣಶಿಲ್ಪಿ! ಬಹು ವೇಷದಲಿ
ಸುಳಿವ ನಶ್ವರದೆದೆಯ ಶಾಶ್ವತವನಾರೈದು
ಕನಸುಗಳ ಕೋದಿರುವೆ ನಿನ್ನ ಹರಣಂಬೊಯ್ದು
ಚಿರಕಲಾಲಿಂಗಿತ ತಟಿಲ್ಲತಾಪಾಶದಲಿ!
ನಿನ್ನ ಹೊಂಬಯಕೆಗಳ ಪುಣ್ಯ ರಸರಂಗದಲಿ

ಸಂಚರಿಸುತಿರೆ, ಬಕುತಿಯಿಂ ಬಗೆಗೆ ಗರಿಮೂಡಿ
ತೇಲಾಡಿದೆನು ನೀಲಗಿರಿ ತುಂಗಶೃಂಗದಲಿ.
ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯಪೂರದಿ ಮುಳುಗಿ ತೇಕಾಂಡಿ
ಮರುಮೆಯ್ಯ ಪಡೆದಿರುವೆನಾತ್ಮದಲಿ: ನರನಂತೆ
ಬಂದ ನಾಂ ಮರಳಿ ತೆರಳುವೆನುರಿವ ಸುರನಂತೆ!

೧೬-೮-೧೯೩೧

* ಶ್ರೀಮಾನ್ ಕೆ. ವೆಂಕಟಪ್ಪನವರ ಕಲಾಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನೀಲಗಿರಿಯ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಬಂದು ಬರೆದುದು.

ರಸವಿರಲು ಜಸವೇಕೆ

ನಾ ಬಲ್ಲೆ: ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ನೋಡುತಿವೆ; ಸೃಷ್ಟಿ
ಉತ್ಕಂಠಭಾವದಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದೆ; ಧರಣಿ
ಕಾದಿಹಳು ಕಾತರದಿ; ಸಂತೋಷದಲಿ ತರಣಿ
ಕಾಣುತಿಹನೆವೆಯಿಕ್ಕದೆಯೆ; ಜಗತ್ತಿನ ದೃಷ್ಟಿ
ರಮಿಸುತಿದೆ ನಿನ್ನನ್, ಓ ಎನ್ನ ಕಬ್ಬದ ನಲ್ಲೆ!
ಹೂ ಬಳ್ಳಿ ಗಿಡುಮರಂ ಮಲೆ ಹೊಳೆ ಬನಂ ಬಾನು
ಸರ್ವವೂ ಸವಿಯುತಿವೆ, ಭೋಗಿಸುತ್ತಿವೆ, ನಾನು
ಗೈಯುವ ಕಲಾಕರ್ಮಮಂ! ಬಲ್ಲೆ, ನಾ ಬಲ್ಲೆ!
ಮನುಜನೊಬ್ಬನೆಯಲ್ತು ನಲಿವವನು ಮನಗಂಡು
ನನ್ನ ಕಲೆಯಂದಮಂ: ಗಾನಗೈವಾ ಖಗಂ,
ಮಿರುಗುವಾ ತೃಣದ ಹಿಮಮಣಿ, ಮೇಯುವಾ ಮಿಗಂ
ಸುಖಿಸುತಿಹವದನು ಸಂತಸದಿ ಸವಿಸವಿದುಂಡು!
ಮನುಜ ಕೃಪಣತೆ ದಾನವೀವ ಕೀರ್ತಿಯು ಬೇಕೆ
ಮಮಕಾವ್ಯಕನ್ನಿಕೆಗೆ? ರಸವಿರಲು ಜಸವೇಕೆ?

೧೦-೮-೧೯೩೪

ಭಾರತ ತಪಸ್ವಿನಿ

ವೇದಋಷಿಭೂಮಿಯಲಿ ನಾಕನರಕಗಳಿಂದು
ಸಾವು ಬದುಕಿನ ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ಹೋರಾಟದಲಿ
ಸಂಧಿಸಿವೆ. ಮಾನವನೆದೆಯ ಕಾಳಕೂಟದಲಿ
ಅಮೃತವನೆ ಹಾರೈಸಿ ಬಲಿರಕ್ತದಲಿ ಮಿಂದು
ಕಾದಿಹೆವು ಕಣ್ಣೀರು ತುಂಬಿ. ನಾಗಿರಕತೆಯ
ನಾಗಿನಿಯು ಪ್ರಗತಿನಾಮಕ ಫಣೆಯ ಮೇಲೆತ್ತಿ
ಚುಂಬಿಸಿಯೆ ಕೊಲ್ಲಲೆಳಸುತಿದೆ. – ಹಿಂದಿನ ಬುತ್ತಿ
ಸಮೆಯುತಿದೆ. ಇಂದಿನ ಮಹಾತಪಸ್ಸಿನ ಚಿತೆಯ
ರಕ್ತಿಮ ವಿಭೂತಿಯೊಳೆ ಮುಂದಿನ ನವೋದಯದ
ಧವಳಿಮ ಪಿನಾಕಧರನೈತಹನು: ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ
ಭಾರತಾಂಬೆಯು ಜಗದ ಬೆಳಕಾಗುವಳು; ಹೆಮ್ಮೆ
ಗೌರವಗಳಿಂದ ಜನಗಣದ ಕಟು ನಿರ್ದಯದ
ಲೋಭಬುದ್ಧಿಯ ಹೀನ ಕುಟಿಲತೆಯನುರೆ ನೀಗಿ
ಮೆರೆವಳು ತಪಸ್ವಿನಿಯೆ ಚಕ್ರವರ್ತಿನಿಯಾಗಿ!

೧೦-೩-೧೯೩೧

ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿ

ಈ ಮಹಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರಣಯಾಗ ಧೂಮದಲಿ
ಶ್ವೇತಾಗ್ನಿ ಜ್ವಾಲೆಯೊಂದುರಿಯುತಿದೆ; ನಿಶ್ಚಲಂ
ರಂಜಿಸುತ್ತಿದೆ – ಶಾಂತಿಯಲಿ ಹಿಮಮಹಾಚಲಂ
ರಾರಾಜಿಪಂತೆ ನೀಲಿದು ನಭೋಧಾಮದಲಿ.
ಲೋಕಲೋಚನದಂತರಾಳದಾರಾಮದಲಿ
ವಿಶ್ವಕಂಪನಕಾರಿಯಾದ ಧರ್ಮದ ಬಲಂ
ಮೂರ್ತಿಗೊಳೆ ಮೂಡಿದೀತನು ಮಹಾತ್ಮನೆ ವಲಂ:

ಬಾಳು ಪಾವನಮಾದುದೀತನಿಂ ಭೂಮಿಯಲಿ!
ಓ ಮಹಾತ್ಮನೆ, ನಿನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯತೀರ್ಥದಲಿ
ಮಾನವನ ಮೋಹಮದಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳು ಮಿಂದು
ಪ್ರೇಮದಿ ಪುನೀತವಾಗಿಹವು! ಸುಮುಹೂರ್ತದಲಿ
ಭಾರತಾಂಬೆಯ ಸಿರಿವಸಿರಿನಿಂದಲೈತಂದು
ಧರ್ಮದಲಿ ನೆಚ್ಚುಗೆಡುತಿದ್ದೆಮಗೆ ನೀನಿತ್ತೆ,
ಪ್ರಚ್ಛನ್ನ ಕಲ್ಕಿಯೇ, ದೃಢಭಕ್ತಿಯನು ಮತ್ತೆ!

೧೧-೩-೧೯೩೧

ನಡುರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ

ಬುವಿಯು ನಿದ್ದೆಯೊಳದ್ದಿ ಮೋನಮಿಹ ಹೊತ್ತಿನಲಿ
ನಟ್ಟಿರುಳಿನಾಳದಲಿ ನಿಲುತೆ ಬಾನಡಿಯಲ್ಲಿ
ನಿಟ್ಟಿಸಿದೆ ಮೊಗವೆತ್ತಿ: ಬೆಳುದಿಂಗಳನು ಚೆಲ್ಲಿ
ತಣ್ಗದಿರನೆಸೆದನಾಗಸದ ನಡುನೆತ್ತಿಯಲಿ,
ರಂಗವಲ್ಲಿಯ ಬರೆದ ಬೆಳ್ಮುಗಿಲ್ಗಳಂಗಣದಿ.
ಮಿನುಗಿದುವು ತಾರೆಗಳು. ಮೌನಜಲನಿಧಿಯಲ್ಲಿ
ಭೂಮಿ ಸಗ್ಗಗಳೆರಡುಮೊಂದೆ ಚುಂಬನದಲ್ಲಿ
ಮುಳುಗಿದುವು ಸಿಲುಕಿ ಸವಿಗನಸಿನಾಲಿಂಗನದಿ!
ಸೃಷ್ಟಿ ಹೃದಯಾಂತರದಿ ಮೆಯ್ಗರೆದು ನೆಯ್ಯುತಿಹೆ
ಕಲೆಯ ಬಲೆಯನು, ಮೋಹಮಯಿ ಓ ಕಲಾಸುಂದರಿಯೆ:
ಯಾವ ರಮಣನ ಮನೋರಂಜನೆಗೊ ನಾನರಿಯೆ,
ಬೇಸರದೆ ಯುಗಗಳಿಂ ಸಾಹಸಂಗೆಯ್ಯುತಿಹೆ
ದಿನದಿನಂ! – ನಾವು ನೋಡಿದರೇನು? ಬಿಡಲೇನು?
ಯಾರ ಬಣ್ಣನೆಯನೂ ಹಾರದಿಹ ಸಿರಿ ನೀನು!

೧೧-೯-೧೯೩೧

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ

ಓ ಗುರುವೆ, ಕೊಲ್ಲದಿರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನು ಕೊಟ್ಟು;
ಮೊದಲು ಬೇಕೆನಗದನು ಹಿಡಿದು ನಡೆಸುವ ಶಕ್ತಿ.
ಯಂತ್ರವನು ಚಾಲಿಸಲು ನನಗರಿಯದಿದೆ ಯುಕ್ತಿ;
ಮೊದಲು ಯುಕ್ತಿಯನರುಹು. ಬಲವನೆನ್ನಲಿಟ್ಟು
ಕೈಗೆ ಕೊಡು ಯಂತ್ರವನು; ಇಲ್ಲದಿರೆ ಬಗೆಗೆಟ್ಟು
ತಪ್ಪು ಬಟ್ಟೆಗೆ ಬಿದ್ದು ಮಡಿಯುವೆನು! ನಿನ್ನುಕ್ತಿ
ಬನದ ದನಿಯಾಗುವುದು; ಮೇಣು ನನಗಿಹ ಭಕ್ತಿ
ಸಂದೆಗದ ಬೆಂಕಿಗೊಳಗಾಗಿಂಗುವುದು ಸುಟ್ಟು!
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಪರಾಧಕಿಂತಲೂ, ಓ ದೊರೆಯೆ,
ಧರ್ಮದೀ ದಾಸ್ಯವೇ ಲೇಸೆನಗೆ ನೂರುಮಡಿ!
ಸುತ್ತಲೂ ಜ್ಯೋತಿಯಿದೆ; ಹೃದಯ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ
ಕತ್ತಲೆಯು ಹರಿಯದಿದೆ. ಬಿಡುಗಡೆಯ ಹಿರಿ ಹೊರೆಯೆ
ಭಾರವಾಗಿದೆ; ಬಲ್ಮೆ ನಡುಗುತಿದೆ! ನನ್ನ ಮುಡಿ
ನೆಲದ ಪುಡಿಯಲಿ ಹೊರಳದಿರಲಿ ನಿನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ!

೮-೩-೧೯೩೧

ಭರತಮಾತೆಗೆ*

ನಿನ್ನ ಸುಲಿಗೆಯ ಕತೆಯನೋದುತಿರೆಯಿರೆ ಕಣ್ಣು
ಹನಿ ತುಂಬಿ ಮಂಜಾಗುವುದು; ದೈನ್ಯದಲಿ ನೊಂದು
ನರಳುವುದು ಬಗೆ; ಕುದಿಯುವುದು ನೆತ್ತರದೆ ಬೆಂದು
ಬಿಸುಸುಯ್ಯುವುದು; ಕೋಪದುದ್ರೇಕದಲಿ ಮಣ್ಣು
ಗೂಡುತೆ ಮನಶ್ಶಾಂತಿ, ಸ್ವೈರಣೆ ಸಮತೆಗೆಟ್ಟು,
ನೂರಾರು ವಿಷಸರ್ಪಗಳು ಎದೆಯ ಹುತ್ತದಲಿ
ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ ನಿಲ್ಲುವುವು ಬುಸುಗುಡುತೆ! ಚಿತ್ತದಲಿ
ವಿಪ್ಲವದ ನಿಲಯಕ್ಕೆ ಹಗೆತನದ ನೆಲಗಟ್ಟು
ಮೂಡುವುದು! ಹಸಿದ ಹೆಬ್ಬುಲಿಯಂತೆ ನಾಳದಲಿ

ನೇತ್ರರೌದನು ಕಚ್ಚುವುದು! ವಿಲಯ ಕಾಲದಲಿ
ದಳ್ಳುರಿ ನಗೆಯುವಂತೆ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಸಿಡಿಲ್‌ಸಿಟ್ಟು
ಬೆಂಕಿವೆಟ್ಟಾಗುತ್ತೆ ಹಗೆಯ ನುಣ್ಣನೆ ಸುಟ್ಟು
ನೊಣೆಯಲುರಿ ಕಾರುವುದು! – ಮನ್ನಿಸಮ್ಮಾ; ಸಿಲ್ಕಿ
ಮಮತೆಯಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕವಿಯಾಗುವನು ಕಲ್ಕಿ!

೧೦-೩-೧೯೩೧

---

* ವಿಲ್ ಡ್ಯೂರಾಂಟ್ ಅವರ ‘ದಿ ಕೇಸ್ ಫಾರ್ ಇಂಡಿಯಾ’ ಓದಿ.

ಬುದ್ಧದೇವ

ವಿಕಸಿತ ಸಹಸ್ರದಲ ಪದ್ಮಪೀಠದ ಮೇಲೆ
ಮಂಡಿಸಿಹ ಧವಲಿಮಾ ಧ್ಯಾನಸ್ತಿಮಿತಮೂರ್ತಿ,
ಹೇ ಬುದ್ಧದೇವ, ನಿನ್ನತುಲ ಬುದ್ಧಿಸ್ಫೂರ್ತಿ
ಮಾನವನ ಮೂರ್ಖತೆಯ ದಹಿಸುವ ಮಹಾಜ್ವಾಲೆ.
ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಕರ್ಮತತಿಯ ಮರುರಂಗದಲಿ
ಶುಷ್ಕ ಆಚಾರಸೈಕತದಲ್ಲಿ ನಡೆಗೆಟ್ಟು
ನಿರ್ಮಲ ವಿಚಾರನದಿ ಲಯವಾಗುತಿರೆ; ಕಟ್ಟು
ಕಟ್ಟಳೆಯ ಲೌಹ ಶೃಂಖಲೆಯ ಯಮಸಂಗದಲಿ
ಕುಬ್ಜವಾಗುತಲಿರಲು ಧರ್ಮದ ಮಹೋನ್ನತಿಯು,
ವೈರಾಗ್ಯವರ್ಷವನು ಕರೆದು, ಜನರಲಿ ಮತಿಯು
ಶ್ರುತಿಯ ಬಂಡೆಯ ಬಿರಿದು ಮೂಡುವಂತೆಸಗಿರುವೆ!
ಹೇ ಪುಣ್ಯಮತಿಮೂರ್ತಿ, ಮತದ ಮತಿಹೀನತೆಯು
ಸಾಕೆಮಗೆ; ಬೇಕು ಸನ್ಮತಿಯ ನಾಗರಿಕತೆಯು:
ನರನ ಸನ್ಮತಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯ ಜಗದ್ಗುರುವೆ?

೪-೫-೧೯೩೧

ಮತಿಲಾಲ ನೆಹರು

ನಿನಗೆ ನಾನಾವ ಸನ್ಮಾನವನು ಕೊಡಬಲ್ಲೆ,
ಓ ಕಲಿಯೆ? ಭರತಖಂಡವೆ ಮರುಗುತಿದೆ ನಿನಗೆ.
ನೋಡು ಅದೊ, ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಮೊಗದ ಮೂಡುನಗೆ
ಬಾಡುತಿದೆ ದುಗುಡದಲಿ! ನಿನ್ನ ಚಿತೆಯೆಡೆಯಲ್ಲೆ
ಲೋಕದ ಮಹಾತ್ಮನೆದೆ (ಮರುಕದೊಳೆ ನಾಂ ಬಲ್ಲೆ!)
ಕೆಚ್ಚುನುಡಿಯಾಡುತಿದೆ ಹಗೆ ನಡುಗಲಾ ದನಿಗೆ!
“ನೆಚ್ಚುಗೆಡದಿರಿ, ಯಜ್ಞವಿದು! ಬಿಡುಗಡೆಯ ಮನೆಗೆ
ಬಾಗಿಲಿಹುದಿಂತಹ ಹುತಾತ್ಮರ ಮಸಣದಲ್ಲೆ!”
ಪಂಜರದೊಳಿದ್ದರೂ ಸಿಂಹದಂತೆಯೆ ಬಾಳಿ
ಗರ್ಜಿಸುತೆ ತೆರಳಿದೈ! ನಿನ್ನ ಆ ಬಲ್ಮೆಯುಲಿ
ನಮ್ಮನೂ ಕಲಿಮಾಡಿಹುದು. ಸೆರೆಮನೆಯ ಸೀಳಿ
ಮುಕ್ತಾತ್ಮನಾಗಿರುವೆ ಮುಳುಗಿ ಚಿರಮುಕ್ತಿಯಲಿ!
ಮತಿಲಾಲ, ನಿನ್ನ ದಹಿಸಿದ ಸೂಡಿನುರಿಗಾಳಿ
ತಗುಲಿಹುದು ಸೆರೆಮನೆಗೆ! ನೋಡದಕೆ ಹಗೆಯೆ ಬಲಿ!

೯-೨-೧೯೩೧

ಯಶೋಲಕ್ಷ್ಮಿ

ವ್ಯೋಮ ಗೋಪುರ ಶಿಖರದಿಂದಿಳಿದು ಬಾ, ಹೇ ಅಮೃತೆ,
ಮಣಿದೆನ್ನ ಮುಡಿಗುಡಿಗೆ: ಶಿವೆ ನೀಂ ತಪೋರೂಪಿಣಿ;
ಚಿರಧವಳೆ; ಪುಣ್ಯಮಯಿ; ಲಜ್ಜಾಕರೆ; ಋತಾನ್ವಿತೆ;
ಭಗವದಾಶೀರ್ವಾದ ಮೇಣ್ ಕೃಪಾ ಸ್ವರೂಪಿಣಿ!
ನಾನಳಿವ ದಾರಿಯದೆ ನೀನಿಳಿಯುತೈತಹ ಪಥಂ:
ಮರ್ತ್ಯಜಂ ಕೀರ್ತಿಶನಿ ಅಹಂಕಾರ ಖನಿಯಲ್ತೆ?
ಜನ್ಮಜನ್ಮಕ್ಕೆನಗೆ ನೀಂ ಮೋಕ್ಷಯಾತ್ರಾ ರಥಂ,

ಸ್ಪರ್ಧಾದೂರೆ, ಮತ್ಸರ ವಿದೂರೆ, ಹೇ ಅಮರ್ತ್ಯೆ!
ವಿಪಿನ ಚಂದ್ರಿಕೆಯಂತೆ ಶಾಂತೆ, ನೀರವೆ, ಧನ್ಯೆ,
ಪರಾಭಕ್ತಿಯುದ್ದೀಪನವೆ ತವಾಗ್ನಿಪದ ಚಿಹ್ನೆ!
ಕ್ಷೀರ ವಾರಾಶಿಯೋಲ್ ಕಾಲಲೀಲಾ ಕ್ಷುಬ್ಧೆ
ನೀಂ ನಿತ್ಯಮಕ್ಷುಬ್ಧೆ; ಮೇಣ್ ಗರ್ವವರಿಯದ ಮುಗ್ಧೆ
ಸುವಿದಗ್ಧೆಯಾದೊಡಂ:-ಹೇ ಅಸಂಖ್ಯ ಹೃತ್‌ಸಂಗಿನಿ
ಕವಿಯಶೋಲಕ್ಷ್ಮಿ, ನೀನನವರತಮೇಕಾಂಗಿನಿ!

೨೧-೮-೧೯೪೬

ತ್ಯಾಗವಿಲ್ಲದ ದೇಶಭಕ್ತಿ ಕ್ಲೈಬ್ಯಕೆ ಯಷ್ಟಿ

ನರಳುತಿಹುದಡಿಗಲ್ಲು ಹರ್ಮ್ಯಭಾರವ ಹೊತ್ತು
ಭೂಗರ್ಭ ತಿಮಿರದಿ ಸಿಲುಕಿಬಿದ್ದು; ನಭಕೆತ್ತಿ
ಕಾರ್ತಸ್ವರಾಲೇಪನದ ಗೋಪುರದ ನೆತ್ತಿ
ನಗೆಮಿಂಚನೆಸೆದು ತಳಹದಿಯನಣಕಿಸಿದತ್ತು!
ಸಿರಿಯ ಕಳಶದ ಕಿವಿಗೆ ಬಡ ತಳಹದಿಯ ಗೋಳು
ಬೀಳುವುದೆ? ರಜತ ಜಿಹ್ವಾ ವಾಗ್ಮಿ, ಹಸಿದ ಹುಲಿ
ನಖದಂಷ್ಟ್ರಗಳನೆ ಕಾಣಿಕೆಯಿತ್ತು ಕಾಲಬಳಿ
ಮೂಲಗಿಸಲದನಾವ ಹೆಸರಿಂ ಕರೆವೆ ಹೇಳು?
ಬೆಳ್ಳಿನಾಲಗೆ ಸಾಲದಯ್ಯ, ವಜ್ರದ ಮುಷ್ಟಿ
ಬೇಕಿಂದೆಮಗೆ: ಸೆರೆಯ ಕಬ್ಬಿಣ ಸರಳನೊಡೆಯೆ,
ನುಣ್ಬು ನಾಯಕರಲ್ಲ, ಬೇಕೆಮಗೊರಟು ಮಂದಿ.
ತ್ಯಾಗವಿಲ್ಲದ ದೇಶಭಕ್ತಿ ಕ್ಲೈಬ್ಯಕೆ ಯಷ್ಟಿ!
ನೋಯಿಸಲು ಮನಸುಂಟು, ಕೆಚ್ಚು ಸಾಲದು ಹೊಡೆಯೆ!
ಸಮರ ಸಾಹಸರಾಹ! ಮಾತೆತ್ತಿದರೆ 'ಸಂಧಿ'!

೨೯-೧-೧೯೩೫

ಸತ್ತನೆ ಸೈನ್ಯಪತಿ!

ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಣಹೋಮ ಕುಂಡದಲಿ
ಮತ್ತೊಂದು ಯಜ್ಞಪಶು ಬಲಿಯಾಯ್ತು! ನೋಡಲ್ಲಿ,
ದೇಶಭಕ್ತನ ದೇಹ ತನ್ನಾತ್ಮದುರಿಯಲ್ಲಿ
ಬೇಳುತಿದೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದೇವಿ ರೋದಿಪಳು, ಬಳಿ
ನಿಂತು, ಕಂಬನಿಹೊನಲ ಸೂಸಿ. – ಮುಂದೇನು ಗತಿ?
ಸಂದಿಗ್ಧ ಸಮಯದೊಳೆ ಸಮರ ರಂಗವನುಳಿಯೆ
ನೀನಿಂತು, ತಾಯ್ನಾಡಿಗೇನು ಗತಿ? ಓ ಕಲಿಯೆ,
ನಿನ್ನ ಜೀವನ ಸ್ಮೃತಿಯೆ ಇನ್ನೆಮಗೆ ದಳದ ಪತಿ!
ದೇಶದಾಶಾ ನಭವ ಮುತ್ತುತಿಹ ಕಾರ್ಮುಗಿಲು
ದೇದೀಪ್ಯಮಾನ ನಕ್ಷತ್ರಗಳನೂ ಮುಚ್ಚಿ
ಮಬ್ಬುಗೈವಂತಿಹುದು. ಜನರೆದೆಗಳಿಗೆ ದಿಗಿಲು
ಮುಟ್ಟಿದೆ. – ಮಹಾತ್ಮನನೆ ಎಲ್ಲದರೊಳೂ ನೆಚ್ಚಿ
ನಡೆಯಲಾರದೆ ಮಂದಿ ಹಿಂಜರಿಯೆ, ಏನು ಗತಿ?
ವಿಷಮ ರಂಗವನುಳಿಯುವರೆ, ವಂಗಸೈನ್ಯಪತಿ?

೧೪-೭-೧೯೩೩

ದೇಶಭಕ್ತನ ಉತ್ತರವಾಣಿ

ಬೆದರದಿರು, ಬೆದರದಿರು; ಬೇಡ ಈ ಸಂದೇಹ,
ಓ ನನ್ನ ಕವಿಮಿತ್ರ. ನಾನಳಿದರೇನಂತೆ?
ಕಾರ್ಮುಗಿಲು ಕವಿದರೇನಂತೆ? ನಿನಗಾ ಚಿಂತೆ
ಬೇಡ; ಬಿಡು ನೈರಾಶ್ಯವನು. ನನ್ನ ಜಡದೇಹ
ಹತವಾಯ್ತು; ನನ್ನಾತ್ಮ ಸಂಗ್ರಾಮ ಗತವಾಯ್ತು.
ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದವನು ಕೋಟಿಯಾಗಿಹೆನಿಂದು!
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನು ಕೊಲ್ಲುವರೆ ಒಬ್ಬನನು ಕೊಂದು?
ನನ್ನ ಮೃತ್ಯುವೆ ನನ್ನ ವೈರಿಗೆ ಪತನವಾಯ್ತು.
ಶತಮಾನಗಳು ಬದುಕಿ ಬಾಳಿರುವ ಭಾರತಿಗೆ,

ಲೋಕಕ್ಕೆ ನೂರಾರು ಜೀವಮಣಿಗಳ ಹೆತ್ತು
ದಾನಮಾಡಿಹ ಮಾತೃದೇವತೆಯ ಸದ್ಗತಿಗೆ
ನನ್ನ ನಿಧನದಲಿ ಕುಂದಹುದೆ? ಒಬ್ಬನ ಮಿತ್ತು
ಮತ್ತೊಬ್ಬನೇಳಿಗೆಗೆ ತುತ್ತಲ್ತೆ? – ಪಡುವಲೊಳ್
ತಾರೆ ಮುಳುಗಿತೆ? ನೋಡು, ಮತ್ತೊಂದು ಮೂಡಲೊಳ್!

೧೫-೭-೧೯೩೩

ದೇಶಭಕ್ತನೊರ್ವನಿಗೆ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಂದನಂದರ್ಜುನಗೆ "ಹೇ ಪಾರ್ಥ,
ಕೀಳಾದೊಡಂ ತನ್ನ ಧರ್ಮದೊಳಳಿವೆ ಲೇಸು;
ಮೇಲಾಗಿ ತೋರ್ದಡಂ ಪರಧರ್ಮವದು ಹೇಸು,
ಭೀಕರಮಜಯಕರಂ; ತನಗನರ್ಥಂ, ವ್ಯರ್ಥ
ಅನ್ಯರಿಗೆ." ಕಬ್ಬಿಣದ ಕರ್ಮ ಕಬ್ಬಿಣಕೆ ಹಿತ.
ಗಣಿಯಿಂದಮಲ್ತು ಗುಣದಿಂದೆ ಲೋಹದ ಕರ್ಮ
ನಿರ್ಣಯಂ. ಗುಣವರಿತ ನಡೆಯೆ ಯೋಗದ ಮರ್ಮ.
ಹೊರಗೊಳಗನಾಳ್ವ ಆ ಕಟ್ಟಳೆಯೆ ದಿವ್ಯ ಋತ.
ದೇಶಭಕ್ತನೆ, ನಿನ್ನ ಕರ್ಮಕೆ ಸುಲಭ ಕೀರ್ತಿ
ದೊರೆಯುತಿದೆ; ಶೀಘ್ರ ಫಲವೂ ಲಭಿಸುತಿದೆ ಜನಕೆ;
ನೀನಿಂದು ಲೋಕದಾರಾಧನೆಯ ಶ್ರೀಮೂರ್ತಿ:
ಕರುಬು ನಾಣ್ಗಳ ಸೋಂಕು ಸುಳಿಯದೈ ಕವಿಮನಕೆ!
ಸೌಂದರ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯೆ ಕವಿಗೆ ಪೂಜೆ, ಕರ್ತವ್ಯ,
ಜನಸೇವೆ, ಸಾಧನೆ: ರಸವೆ ಪರಮಗಂತವ್ಯ!

೧೭-೨-೧೯೩೮

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಷಮತೆ

ಉದುರುತಿವೆ ಹಣ್ಣೆಲೆಗಳೊಂದಾದ ಮೇಲೊಂದು;
ಬಂದಂತೆ ತೋರುತಿದೆ ನಮ್ಮ ನಾಡಿಗೆ ಮಾಗಿ.
ಹೆಪ್ಪುಗಡುತಿಹುದೆದೆಯ ಕೆನ್ನೀರು ಚಳಿ ತಾಗಿ;
ಸುಕ್ಕು ತೋರುತಿದೆ ಮುಖದಲ್ಲಿ. ಕುಳಿರಲಿ ಮಿಂದು
ಯುವಕ ತರು ವೃಂದವೂ ಮೃತವಾದವೊಲು ನಿಂದು
ಆಸೆಗೆ ನಿರಾಸೆಯನೆ ನೀಡುತಿದೆ. ಚಳಿ ಹೋಗಿ,
ಬಿಸಿಯ ಬಿಸಿಲೈತಂದು, ಮುದದಿ ಕೋಗಿಲೆ ಕೂಗಿ,
ಮೃದುಲ ಪಲ್ಲವ ನವ್ಯ ದಿವ್ಯಚೇತನ ಸಿಂಧು
ಮಧು ಮಹಾತ್ಮನು ತಾನು ಎಂದಿಗೈತಂದೆಮಗೆ
ಮತ್ತೆ ಮೊದಲಿನ ನೆಚ್ಚು ಕೆಚ್ಚುಗಳನೆದೆಗಿತ್ತು
ಸಲಹುವನೊ ಎಂದಳುಕಿ, ಬೇಸತ್ತು ತಮತಮಗೆ
ಉತ್ಸಾಹ ಹೀನರಾಗದಿರಿ: ಏಕೆನೆ, ಬಿತ್ತು
ಲಯವಾಗುವುದೆ ಮೊಳಕೆಗಾಯುಸ್ಸು. ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ,
ತಳಿರುಗಳೆ, ಕಾಯುತಿದೆ ನಿಮಗಾಗಿ ಹೊಸಸುಗ್ಗಿ!

೧೦-೧೧-೧೯೩೩

ಆಸ್ಪತ್ರೆ

ಯಂತ್ರದ ದಯೆಯು ಮೃಗದ ನಿಷ್ಕರುಣೆಗಿಂತಲೂ
ಕ್ರೂರತರವಾದುದೈ! ಎದೆಯಿಲ್ಲದುಪಕಾರ,
ಕತ್ತಲೆಯ ಭಯದಂತೆ, ಭೀಷಣ, ನಿರಾಕಾರ!
ಕ್ರೌರ್ಯಮೇ ಲೇಸು ಔದಾಸೀನ್ಯಕಿಂತಲೂ!
ಆಸ್ಪತ್ರೆಯೇನು ಯಂತ್ರಾಲಯವೆ? ನೀವೇನು
ಯಂತ್ರಗಳೆ, ವೈದ್ಯರಿರ? ಬರುವ ರೋಗಿಗಳೆಲ್ಲ
ಮುರಿದ ಮೋಟಾರುಗಳೆ? ಅವರು ಜೀವಗಳಲ್ಲ?

ಅವರಿಗೆ ಹೃದಯವಿಲ್ಲ? – ವೈದ್ಯವರ್ಯನೆ, ನೀನು
ಪ್ರಿಯನಲ್ಲವೇನಯ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯವತಿ ಸತಿಗೆ?
ಪಿತನಲ್ಲವೇನಯ್ಯ ಪ್ರೀತಿಯ ಕುಮಾರನಿಗೆ?
ಹೆತ್ತತಾಯಿಗೆ ಮುದ್ದು ಮಗನಲ್ಲವೇನಯ್ಯ?
ಮೂವರಿರಲೊಬ್ಬನೊಳೆ, ನಿನ್ನ ರೋಗಿಯ ಗತಿಗೆ,
ತಾಯ್ತಂದೆ ಸತಿಸುತರು ಕರೆವ ಬಿಸುಗಂಬನಿಗೆ,
ಮನಮರುಗಿ ನರನಾಗಿ ನರನನುಪಚರಿಸಯ್ಯ!

೧೭-೩-೧೯೩೪

ಮಾದೇಶ್ವರನ ಬೆಟ್ಟಕಂತೆ!

ಕಲ್ಲು ಕೋಂಟೆಯ ಸೆರೆಯು ಸೆರೆಯಲ್ಲ; ಬಗೆಸೆರೆಯ
ಭೀಷಣ ಬಲಿಷ್ಠತೆಗುಪಮೆಯಿಲ್ಲ. ಕಬ್ಬುನದ
ಸಂಕೋಲೆಗಿಂ ಚಿರಂ, ಕ್ರೂರಕಠಿನಂ, ಮನದ
ಮೂಢತೆಯ ಕಪಿಮುಷ್ಟಿ. ಧನಿಕತೆ ಮತದ ಮರೆಯ
ತನುತರ ನಿಗಳದಿಂದೆ ಮಂದಿಯಂ ಬಂಧಿಸಿದೆ;
ಪರಸುಖಂ ನಿಮಗೆನುತ್ತಿಹದೊಳವರನು ಹೀರಿ
ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಳುತಿದೆ, ಸವಿ ಹೊಂಗನಸು ತೋರಿ.
ತನ್ನ ಸುಳ್ಳಿಗೆ ತಾನೆ ಗುಡಿ ಕಟ್ಟಿ ವಂದಿಸಿದೆ!
ಮಾದೇಶ್ವರನ ಬೆಟ್ಟಕಂತೆ, ಅದೊ ನೋಡಲ್ಲಿ,
ನಡುಹಗಲಿನುರಿಬಿಸಿಲಿನಲಿ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೆ
ಬಿಡುಮುಡಿಯ ಪರಿದುಡೆಯ ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದ ಹಳ್ಳಿ
ಹೋಗುತಿದೆ! ಕೂಸುಗಳೊ ಬಿರುಸೆಕೆಗೆ ಸೀಯುತ್ತೆ
ತಾಯ್ಗಳೆದೆಗೊರಲುತಿವೆ! – ಮೌಢ್ಯಕಿಂ ಪೋಲೀಸೆ?
ಕರ್ಬೊನ್ನ ಸರಪಣಿಯು ಮತದಫೀಮಿಗೆ ಲೇಸೆ?

೪-೧೧-೧೯೩೫

ಲೆನಿನ್

ಧಮನಿಯಲಿ ಬಿಸಿನೆತ್ತರುಕ್ಕದೆ ನೆನೆಯಲಾರ
ನಿನ್ನಂ, ಲೆನಿನ್! ನಿನ್ನ ಹೆಸರದು ಸಿಡಿಲ್‌ಸದ್ದು
ದೊರೆಗಿವಿಗೆ; ನಿನ್ನ ಸಮತಾಬೋಧೆ ಸಿಡಿಮದ್ದು
ನರನ ಸಂಗ್ರಹ ಬುದ್ಧಿ ಸ್ವಾರ್ಥತೆಯನುರಿದೋರೆ
ದಹಿಸಿ, ನಿಃಸ್ವಾರ್ಥತೆಯ ಬೆಂಕಿಯಿಂ ಹೃತ್ಕುಂಡ
ಸರ್ವದಾ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವಂತೆಸಗೆ. ಜಮದಗ್ನಿ
ಸುತನಂತೆ ನೀನು ಪಾರ್ಥಿವ ಕುಲಕೆ ಬಡಬಾಗ್ನಿ:
ದುಡಿವ ದೀನರ ದೈವವನ್ಯರ್ಗೆ ಯಮದಂಡ!
ಗೆಯ್ಯುವರ್ಗೇನಿಲ್ಲ, ಕುಳಿತುಂಬರಿಗೆ ಬೆಲ್ಲ;
ಮುಳ್ಳುನೋವಾಳಿಂಗೆ, ಕಂಪು ಹೂವೊಡೆಯಂಗೆ;
ಗೋಳವಗೆ, ಸೊಂಪಿವಗೆ. ಈ ತರತಮವನೆಲ್ಲ
ಮುರಿಯೆ ಬಹನಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕಿ. ರಕ್ತದ ಗಂಗೆ
ಸಿರಿ ನಾಳದಿಂ ಮರಳಿ ಬಡತನದೊಣಗು ಮೈಗೆ
ಹರಿದಕ್ಕೆ ದೊರೆಗಳಸಿ ಕೂಲಿರೈತರ ಕೈಗೆ!

೨೫-೧-೧೯೩೫

ಬೆಕ್ಕು – ಇಲಿ

ಊರಿನ ಕೊಳೆಯನೆಲ್ಲ ತೊಳೆವ ನಿನಗೆಯೆ ತೊಳೆಯೆ
ನೀರಿಲ್ಲ, ಓ ತೋಟಿ! ಹಣವಂತರಿಗೆ ತೊಟ್ಟಿ
ಮನೆಗಳನು ಕಟ್ಟುವ ನಿನಗೆ ಮಲಗೆ ಬಡಹಟ್ಟಿ
ಗತಿಯಿಲ್ಲ, ಓ ಕೂಲಿಗಾರ! ಪೈರನು ಬೆಳೆಯೆ
ನೀನು, ಲೋಕಕೆ ಕೂಳು; ಆದರುಣ್ಣಲು ನಿನಗೆ
ಕಾಳಿಲ್ಲ, ಓ ರೈತ! ತಿಂದು ಧನಿಕರ ಬುತ್ತಿ
ತೇಗುತಿದೆ; ಬಡಜನರೊ ಹೊಟ್ಟೆ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಹತ್ತಿ
ನರಳಿ ಹೊರಳುತ್ತುರುಳುತಿರುವರು ಜವನ ಮನೆಗೆ.
ಕೈಗೆ ಕೈದುಗಳಿಲ್ಲ; ಬಾಯ್ಗೆ ವಾಗ್ಮಿತೆಯಿಲ್ಲ;

ಮೈಲಿ ರಕ್ತದ ಬಿಂದುವಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯದ ಭಾರ
ನಿಮ್ಮ ಮೂಳೆಯ ಮೇಲೆ; ರಾಜ್ಯಭಾರದ ಸೂತ್ರ
ಪಾತ್ರ ನಿಮಗಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಮಂತ ಬೆಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲ
ಸಭೆಸೇರ್ದರಾದಂತೆ ಬಡ ಇಲಿಗಳುದ್ಧಾರ?
ಕೊಬ್ಬಿದರು ಕುರಿಗಲ್ಲ ಹಬ್ಬ; ಕುರುಬಗೆ ಮಾತ್ರ!

೧೯-೧-೧೯೩೫

ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯ್

ಬಾಳ ಕೊಳುಗುಳದಲ್ಲಿ ಬೀರ ತುಳಿಲಾಳಾಗಿ
ಹೋರಿಯಂದದಿ ಹೋರಿ ಮಡಿದ ನಿನ್ನಾ ಮೃತ್ಯು
ಧರ್ಮ ಕ್ಷುಧೆಗೆ ಚಿರಂಜೀವದಮೃತದ ತುತ್ತು,
ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯ್! ನಿರಂಕುಶಮತಿಯೆ, ಶಮದಮಕ್ಕಾಗಿ
ಸಮೆದೆ ನಿನ್ನಾತ್ಮಮಂ. ಸೌಖ್ಯದ ಸಿರಿಯ ತೊರೆದು
ದುಃಖದಾರಿದ್ರ್ಯಮಂ ಕೆಳೆಗೊಂಡೆ. ಬೇಸತ್ತು
ಮತದ ಬೂಟಾಟಿಕೆಗೆ, ಅದರ ಹುತ್ತವ ಕಿತ್ತು,
ಬೆಳ್ಳೊರಲೆಗಳ ನೊಣೆಯೆ ವಿಪ್ಲವ ಫಣಿಯನಿರಿದು
ಕೆರಳಿಸುತೊಳಗೆ ಬಿಟ್ಟೆ! ಕ್ರಾಂತಿಕಾರನೆ ಮಾತ್ರ
ನೀನಲ್ತು; ಕಾವ್ಯರಸನಂದನ ಕೃಷಿಕನಾದೆ.
ಮನುಜ ಜೀವನ ರಂಗಭೂಮಿಯಲಿ ತವಪಾತ್ರ
ನೈಕಮುಖಿ. ಸಾಧಕವರೇಣ್ಯ, ಸತ್ಯದ ಬೋಧೆ
ನಿನ್ನಿಂದೆ ಮಿಂಚಾಯ್ತು. – ಹೋರಾಡುತಲೆ ಬಿದ್ದೆ;
ಸೋತಂತೆ ತೋರ್ದರೂ, ರಸಋಷಿ, ದಿಟದಿ ಗೆದ್ದೆ!

೧೦-೨-೧೯೩೫

ಕ್ರಾಂತಿಕಾಳಿ

ಕ್ರಾಂತಿಕಾಳಿ ಕಠಾರಿಯಂ ನನ್ನೆದೆಗೆ ಕುರಿತು
ಝಳಪಿಸುತೆ, ಬದ್ಧಭ್ರುಕುಟಿ ಕೋಪದಲಿ ನಿಂತು,
ದಂಷ್ಟ್ರಘರ್ಷಣರವಂ ಪೊಣ್ಮೆ ಗಜರಿದಳಿಂತು: –
ಓ ದ್ರೋಹಿ ಕವಿಯೆ, ನಿನಗಿತ್ತಾಣತಿಯ ಮರೆತು
ಕ್ಲೀಬತನದಲಿ ಹೆಣ್ಣುಸೋಬಾನೆಗಳ ಹಾಡಿ
ಪಾಳ್ಗಯ್ದೆ ಕಜ್ಜಮಂ! ಶುಕ, ಪಿಕ, ವಸಂತ, ಲತೆ,
ಮುಂಗುರುಳು, ತಂಗಾಳಿ, ದೊರೆಗಿರೆಗಳಜ್ಜಿಕಥೆ,
ಬೆಳ್ದಿಂಗಳೆಂಬುವಂ ನೂಕಾಚೆ, ಹೆಂಬೇಡಿ!
ಬಡತನಂ, ಗೊಬ್ಬರಂ, ಕತ್ತಿ, ಗುದ್ದಲಿ, ಹಾರೆ,
ಬೆವರು, ನೆತ್ತರ್ಗಳಂ ಗಾನಗೈವುದು ನಿನ್ನ
ಕರ್ತವ್ಯವಿಂದು. ಹಾ! ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ಅನ್ನ
ಬಡಜನರು ಸಾಯುತಿರೆ, ರಸಗಂಧವನು ತೋರೆ
ತಣಿವಹುದೆ? ಕ್ರಾಂತಿಕಾಳಿಯು ನಾನು, ಕೈಬೀಸಿ!
ಕರೆಯೆ, ಬಾ, ಪೂಜೆಗೈ ಹೃದಯ ರಕ್ತವ ಸೂಸಿ!

೧೨-೧-೧೯೩೫

ಚಿತ್ರಭಾನು*

ಸುತ್ತಿದನು ಪೃಥ್ವಿಯಂ ಸಮರಶೇಷಂ, ತನ್ನ
ನಾನಾ ರಣದ ಫಣೆಗಳಂ ನಿಮಿರಿ, ಮೃತ್ಯುಮಯ
ಗರಳದಿಂ ದೇಶದೇಶದ ಬಾಳ್ಗೆ ಕಷ್ಟ ಭಯ
ಶೋಕ ರುಜೆ ದಾಸ್ಯಗಳನಡಕಿ. ಕೊಲ್ಲುವ ಮುನ್ನ
ಕಾಳಕೂಟವ ಕುಡಿವ ಕೈಲಾಸಪತಿಯೆಲ್ಲಿ?
ಬಹನೊ? ಶಾಂತಿಯ ತಹನೊ? ಕಣಿಯನೊರೆಯುವರಾರು?
ಅಟ್ಲಾಂಟಿಕದ ಬಿಸಿಗೆ ಶಾಂತ ಶರಧಿಯ ನೀರು
ತಕಪಕನೆ ಕುದಿಯತೊಡಗಿರೆ, ಬರಿಯ ಬಲದಲ್ಲಿ,
ಕಾಣೆನಾಂ ಪಾರ್ವತಿಯ ಕೃಪೆಯ ಕೈಯಂ. ಮತ್ತೆ? –

ಸೋಲ್ವುವೆ ಜನಾಂಗಗಳ್ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸೋಲ್ವಂತೆವೋಲ್?
ಇಂದು ಸೋತುದೆ ಮುಂದಕಿರ್ಮಡಿಯ ರೋಷದಿಂ
ಮಲೆತು ಕೆಣಕದೆ ಯುದ್ಧಭೂತಮಂ? – ಬರಿ ಮಿಥ್ಯೆ
ಶಾಂತಿ, ಬರ್ಪನ್ನೆಗಂ ಸಮತೆ. ವೇದವಿದು ಕೇಳ್:
ಶಾಂತಿಗೊಂದೇ ದಾರಿ, – ಸರ್ವಸಂತೋಷದಿಂ!

೯-೨-೧೯೪೨

---

* ಚಿತ್ರಭಾನು : ೧೯೪೨ನೆಯ ಇಸವಿ; ಎರಡನೆಯ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಮಧ್ಯಕಾಲ; ಯುದ್ಧಜ್ವಾಲೆ ಪೂರ್ವರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿ, ಜಪಾನು ಯುದ್ಧದ ಅಗ್ನಿಕುಂಡಕ್ಕೆ ದುಮುಕಿದ ಸಮಯ.

ದೇಶಭಕ್ತನ ಬಯಕೆ

ತಾಯೆ ಭಾರತಿ, ನಿನಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಹ ಮುನ್ನ
ನಾನಳಿವೆನೇನೊ ಎಂಬಾ ಶಂಕೆಯೊಮ್ಮೊಮ್ಮೆ
ಪೀಡಿಪುದು ಮನಮಂ. ಸ್ವತಂತ್ರಿ ಎಂಬುವ ಹೆಮ್ಮೆ
ಈ ಜನ್ಮದಲಿ ನನಗೆ ಲಭಿಸದಿರೆ, ಮತ್ತೆನ್ನ
ಮರುವುಟ್ಟಿನಲ್ಲಾದೊಡಂ ಪೆತ್ತು ಈ ನಿನ್ನ
ಕಂದನ ಬಯಕೆಯಂ ಸಲಿಸಿ, ದೇವಿ, ಕೃಪೆದೋರು!
ಹುಟ್ಟಿಸೆನ್ನಂ ಮರಳಿ ಮರಳಿ, ಬಂಧನ ನೂರು
ಚೂರಾಗಿ ನಿನಗೆ ಮೋಕ್ಷಂ ಪೂರ್ಣ ದೊರೆವನ್ನ!
ಹಿರಿದಹುದು ಸಂಕೋಲೆ; ಕಿರಿದು ನನ್ನೀ ಬಲ್ಮೆ.
ಆದೊಡೇಂ? ಪೊಳ್ತನಿತ್ತರೆ ಒರಲೆ ಕೊರೆಕೊರೆದು
ಕೆಡಹಲಾರದೆ ಹೆಮ್ಮರನ? ಅಂತೆ ಏ ಒಲ್ಮೆ
ಹಿರಿದಾಗಿರಲು ಬಲ್ಮೆಕಿಡಿ ತಾನೆ ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚು
ಕಾಲಾನುಕಾಲಕ್ಕೆ! ಹೀನ ಸ್ವಾರ್ಥವ ತೊರೆದು
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮಖಕೆ ಪಶುವಹುದೆನ್ನ ಸಿರಿಹುಚ್ಚು.

೧೫-೧-೧೯೩೫

ಧನ್ಯೆ ದಲ್ ಲಕ್ಷ್ಮಿ!*

ಸರಸತಿಯ ಬೀಣೆಗೊದಗಿಸೆ ತಂತಿಯಂ, ಧನ್ಯೆ
ದಲ್ ಲಕ್ಷ್ಮಿ! ಲೌಹನಿನದಮೆ ವೈಣರವಮಾಗಿ
ಪೊರೆವುದು ಚಿರಂತನದ ಸುರಗಾನದಿಂ, ತ್ಯಾಗಿ,
ನಿನ್ನ ಜಸಮಂ ವಿಸ್ಮೃತಿಯ ಮೃತ್ಯುವಿಂ. ಮುನ್ನೆ
ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯಮಂ ಬರೆದು ಪಂಪಕವಿ
ಕೊರೆದನರಿಕೇಸರಿಯ ಪೆಸರಂ ಚಿರಂ ಬಾಳ್ವ
ಕೃತಿಶಿಲಾಶಾಸನದಿ. ಕಾವ್ಯವೋದುವ ಕೇಳ್ವ
ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರ ಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ, ಚಂದ್ರ ರವಿ
ಪೊಳೆವನ್ನೆಗಂ, ಪಾತ್ರನಾಗಿರ್ಪನಾ ನೃಪತಿ,
ತನ್ನುಳಿದ ಕಜ್ಜಗಳ್ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಂಗೂಡಿ
ಪೇಳೆ ಪೆಸರಿಲ್ಲದಾಗಿರ್ಪೊಡಂ. ದಿವ್ಯಕೃತಿ,
ಹೇ ಧನಿಯೆ, ನಿನ್ನ ದಾನವನಮೃತಮಂ ಮಾಡಿ,
ನಿನ್ನಾತ್ಮಕಮೃತತೃಪ್ತಿಯನೀವುದಾವಗಮ್:
ನಿನಗಕ್ಕೆ ಆ ಸೈಪಿನಾ ಶಾಂತಿಯಾ ಸೊಗಮ್.

೧೮-೮-೧೯೪೧

---

* ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯವೊಂದರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಗಾಗಿ ವಿಪುಲ ಧನಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ ಮಹಾದಾತೃವೊಬ್ಬನ ನೆನಪಿಗಾಗಿ.

ಅಶೋಕ ಚಕ್ರವರ್ತಿ

ಗರುಡಗಹಿಯೆಂತಂತೆ ದೊರೆಗಳೆಂದರೆ ನನಗೆ!
ನಿನ್ನನಾದರೆ ನೆನೆಯೆ, ಪೆರ್ಮೆಯಿನೆದೆಯ ಶೋಕ,
ದಿವಿಜರ್ಗೆ ಪ್ರಿಯನೆ ಹೇ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಅಶೋಕ,
ಹರಿಯುವುದು ತಾಂ ಕಂಗಳಂಜಲಿಯಾಗಿ ನಿನಗೆ!
ಕಾಲನದಿ ಕೊಚ್ಚೆಬರೆ ಏನುಳಿಯುವುದು ಕೊನೆಗೆ?
ಹೇಳುವರು: ರವಿ ತಣ್ಣಗಾಗಿ ಮಡಿವುದು ಲೋಕ;
ಸಂಸ್ಕೃತಿವೆರಸಿ ನರನಳಿವನೆಂದು! ಅದೆ ನಾಕ?
ತುತ್ತತುದಿಗೆಲ್ಲ ಕತ್ತಲೆಯ ಮೌನದ ಮನೆಗೆ!-
ಇಲ್ಲ! ಆ ನಿರ್ವಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನ ಎದೆ
ಮೇಣೊಲ್ಮೆ ಬಾಳದಿರೆ, ನಿರ್ವಾಣವದುವೆ ಹುಸಿ!
ಜಯವಿದ್ದು, ಬಲವಿದ್ದು, ಜಯಿಸೆ ದೇಶಗಳಿದ್ದು,
ಮೈತ್ರಿಯಿಂ ಮೃದುವಾಯ್ತು ತವ ವಜ್ರಶಕ್ತಿಗದೆ!
ರಾಜನಾಗಿದ್ದರೇಂ? ನೀಂ ದಿಟದಿ ರಾಜಋಷಿ!
ಯುದ್ಧರುಜೆಗೆಂದೆಂದಿಗೂ ನೀನರಸುಮದ್ದು!

೧೦-೯-೧೯೩೫

ಕಂಸಶಿಲೆ

ನೀನೊಬ್ಬನೆಯೆ ಅಲ್ಲ, ಸಾವಿನಳುಕಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ,
ಮುದ್ದಾಡಲರ್ಹವಹ ಶಿಶುಗಳೇಳನು ಶಿಲೆಗೆ
ಬಡಿದು ಕೊಂದೆಂಟನೆಯದರ ಕೈಲಿ ಸೀಳ್ಗೊಲೆಗೆ
ತುತ್ತಾದವನು, ಕಂಸ: ನಮ್ಮೆದೆಗಳನು ಕುಕ್ಕಿ
ನೋಡಿದರೆ ಕಾಣುವುದು ಮಕ್ಕಳೆಲುಬಿನ ರಾಶಿ!
ಒಂದೊಂದು ಹೃದಯವೂ ಕಂಸಶಿಲೆ: ನೂರಾರು
ಹೊಂಗನಸಿನಾದರ್ಶಶಿಶುಗಳಾಯೆಡೆ ಚೂರು.
ಚೂರಾದರೇನ್? ತುದಿಗೆ ಗೆಲುವನಸುರದ್ವೇಷಿ
ಧ್ವಂಸಗೈದಾ ದೇವವೈರಿಯಂ. – ಬಾಲ್ಯದಿಂ

ಕಟ್ಟುವೆವು, ಕೆಡಹುವೆವು; ಹಳಿವೆವೊಲಿವೆವು ಮತ್ತೆ;
ಕಿಚ್ಚಿಟ್ಟೊಲುಮೆ ಬೂದಿಯಾಗೆ ಮತ್ತೊಂದೊಲುಮೆ
ಮೋಹಿಪುದು ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ. ರುಚಿಯ ಚಾಪಲ್ಯದಿಂ
ತುಟಿಯಿಡುವೆವಾ ಕೊಳಕೆ ಈ ಕೊಳದ ನೀರ್ ಬತ್ತೆ. –
ಕೃಷ್ಣನೈತರ್ಪನ್ನೆಗಂ ಕಂಸನೆದೆ ಕುಲುಮೆ!

೮-೩-೧೯೩೮

ಬಲಿಪಾಡ್ಯಮಿ

ಕರುಬುವಿಂದ್ರನನುಳುಹೆ ಹರಿಯು ವಾಮನನಾಗಿ
ಮೂರಡಿ ನೆಲನ ಬೇಡೆ ಧಾರೆಯೆರೆದೊಲಿದಿತ್ತೆ;
ಕೈತವದೊಳವನೋ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನೆ ತಾನಾಗಿ
ಸರ್ವಸ್ವವನು ಸುಲಿದು ಪಾತಾಳದಡಿಗೊತ್ತೆ,
ದೇವನನ್ಯಾಯವನು, ಹೇ ಮಹೋದಾರ ಬಲಿ,
ಕೃಪೆಯೆಂದು ಸಹಿಸಿದಾತನು ನೀನಸುರನಲ್ಲ!
ದೇವತೆಗಳಾಚರಿಸೆ ರಾಕ್ಷಸರ ರೀತಿಯಲಿ
ದೇವತ್ವವನು ಹೊರೆದ ನೀಂ ದೇವನೆಮಗೆಲ್ಲ!
ಹರಿ ತುಳಿದರೇನಂದು? ನರನು ಪೂಜಿಪನಿಂದು!
ಹೆರರ ಮೇಲ್ಮೆಗೆ ಕರುಬಿ ಕುದಿದಿಂದ್ರನಿಂದೆಲ್ಲಿ?
ಪೂಜಿಸುವರಾರಾತನನು? ಪಾಳ್ಗುಡಿಯ ಹೋಲಿ
ಹೂವು ಗಂಟೆಗಳಿಲ್ಲದಾಗಿಹನು; ಎಂದೆಂದು
ನರರ ವಿಸ್ಮೃತಿಯ ಪಾತಾಳದಂಧತೆಯಲ್ಲಿ
ಬಿದ್ದಿಹನು: ಅಃ ದೇವನೆಂತೂ ಕೃಪಾಶಾಲಿ!

೮-೧೧-೧೯೩೪

ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ರೆಟೀಸ್

ಸೂರ್ಯನಂ ಸುತ್ತುತಿಹ ಪೃಥ್ವಿಯ ಮಹಾಛಾಯೆ
ಬಹುದೂರದಾಕಾಶದೇಶದಿ ಚಲಿಸಿ ಬೀಳೆ
ದೃಗ್ಗಣಿತ ನಿಯಮದಿಂದಿಂದುಗೋಲದ ಮೇಲೆ
ಗ್ರಹಣಮಹುದೆಂದು ವಿಜ್ಞಾನ ತೋರಿದೆ. ಮಾಯೆ
ಹಿಡಿದಿರುವುದೆಮಗೆ! ಚಂದ್ರನಿಗೆಲ್ಲಿಯದು ರಾಹು?
ಬಾ, ಸನ್ಮತಿಯ ದೀಪಧಾರಿ, ಓ ಸಾಕ್ರೆಟೀಸ್,
ನಮ್ಮ ಭಾರತವಿಂದು ನೀನು ಬರಲಿರ್ದ ಗ್ರೀಸ್!
ಕೊಲ್ಲುತಿಹುದಜ್ಞಾನ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಬಾಹು
ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಹಿಸುಕಿ. ನಾಸ್ತಿಕತೆ
ನಷ್ಟಹಾನಿಯ ದುಷ್ಟಮೌಢ್ಯಕಿಂತತಿ ಲೇಸು!
ಗುರು ಬುದ್ಧದೇವ ನಾಸ್ತಿಕನಾದರವನ ಜೊತೆ
ನರಕವೆನಗಿರಲಿ. ಮೇಣಂತೆ ಕ್ರಿಸ್ತನ ಕ್ರಾಸು
ಯಜ್ಞಯೂಪದ ಪಾಪಗಳ ತೊಳೆವ ಪುಣ್ಯಕಥೆ.
ದಾಸ್ಯಮತಿ ಸೈತಾನ್; ನಿರಂಕುಶಮತಿಯೆ ಯೇಸು!

೧೯-೧-೧೯೩೫

ಸ್ವಾಮಿಜಿಗೆ

ನಿಮಗೆ ನಾನಾವಾವ ರೀತಿಯಿಂದೆನಿತು ಋಣಿ
ಎಂದು ಕಳೆದ ಕಾಲದ ಪುಸ್ತಕದ ಪುಟಗಳನ್
ಒಂದೊಂದನೆಯೆ ಮಗುಚಿ ನೋಡಿದರೆ ಪಟಗಳನ್,
ಥಳಿಸುವುದು ವಜ್ರ ವೈಡೂರ್ಯಮಯ ನೆನಹುಗಣಿ,
ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ಕಣ್ ಕೋರೈಸುವೋಲ್! ದೇಹಮಂ
ಕಾಣ್ಕೆಗೈದಿರಿ ದೇವ ಧನ್ವಂತರಿಯ ಗುಡಿಗೆ;
ಪ್ರಾಣಮಂ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಭಾಗೀರಥಿಯ ತಡಿಗೆ

ಮೀಯಿಸಿದಿರದನು ಗುರುಮಂತ್ರದಿಂ. ಸ್ನೇಹಮಂ
ಸವಿಯೊಡ್ಡಿ, ಶಿವಲಲಾಟಾಕ್ಷಿಯೊಳ್ ಅಭೀತಿಯಿಂ
ಚರಿಸುವಂತೆಸಗಿಹಿರಿ. ಸಂನ್ಯಾಸಯೋಗದಿಂ
ಧರ್ಮಗರ್ವದ ಸೋಂಕು ಸುಳಿಯದಾ ಪ್ರೀತಿಯಿಂ
ಸಾಮಾನ್ಯತೆಯನಾಂತು, ಕಲೆಗಳನುರಾಗದಿಂ
ರಸಯೋಗಿಯಾಗಿರ್ಪ ನೀಮೆ ಶಾಂತಿಯ ಭಟಂ,
ಮೇಣ್ ಆತ್ಮದಾನಂದ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರನೆ ದಿಟಂ!

೧೯-೫-೧೯೪೧

ಪಂಜೆಯವರಿಗೆ

ಹಾಲು ಸಕ್ಕರೆ ಸೇರಿ ನೀವಾದಿರಾಚಾರ್ಯ
ನಡೆಯ ಮಡಿಯಲಿ, ನುಡಿಯ ಸವಿಯಲ್ಲಿ. ನಿಮ್ಮ ಬಗೆ
ಹಸುಳೆ ನಗೆ: ನಿಮ್ಮ ಕೆಳೆಯೊಲುಮೆ ಹಗೆತನಕೆ ಹಗೆ.
ಕಪ್ಪುರಕೆ ಕಿಡಿ ಮತ್ತೆ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೌಂದರ್ಯ
ಸಂಗಮಿಸಿದಂತೆ, ರಂಜಿಸಿದೆ ಜೀವನ ಸೂರ್ಯ
ನಿಮ್ಮದೆಮ್ಮಯ ನುಡಿಯ ಗುಡಿಗೆ, ಮಂಗಳ ಕಾನ್ತಿ
ಪರಿಮಳಂಗಳನಿತ್ತು. ನಿಮ್ಮ ಬಾಳಿನ ಶಾನ್ತಿ
ಮತ್ತೆ ರಸಕಾರ್ಯಗಳಿಗುಪಮೆ ವೀಣಾತೂರ್ಯ!
ಕಚ್ಚಿದರೆ ಕಬ್ಬಾಗಿ, ಹಿಂಡಿದರೆ ಜೇನಾಗಿ
ನಿಮ್ಮುತಮಿಕೆಯನೆ ಮೆರೆದಿರಯ್ಯ: ಚಪ್ಪಾಳೆ
ಮೂಗುದಾರವನಿಕ್ಕಿ ನಡೆಯಿಸಿದರರದು ಬಾಳೆ
ಹಿರಿಯ ಸಿರಿ ಚೇತನಕೆ? ಕೀರ್ತಿಲೋಭಕೆ ಬಾಗಿ
ಬಾಳ್ಬಂಡಿ ನೊಗಕೆ ಹೆಗಲಿತ್ತವರು ನೀವಲ್ಲ;
ತೇರ್ಮಿಣಿಯನೆಳೆದಿರಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಮಣಿದಿಲ್ಲ!

೧೩-೪-೧೯೩೮

ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್

ಆಂಗ್ಲ ಕವಿಗಳಲಿ ನೀನೆನ್ನೆದೆಯ ಸೆಳೆದಂತೆ
ಉಳಿದವರು ಸೆಳೆದಿಲ್ಲ, ನರನಾಟಕವ ನೋಡಿ
ರಂಗದಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಷೇಕ್ಸ್ಪಿಯರನುಂ ಕೂಡಿ.
ನೀನೊಂದು ಪರ್ಣಕುಟಿ; ಆತನೊ ಪಿರಿಯ ಸಂತೆ!
ಶಾಂತಿಯಲಿ ಕೊನೆಗಾಣುವುದು ನಿನ್ನಮಲ ಚಿಂತೆ;
ಆತನದೊ ಕ್ರಾಂತಿಯಲಿ. ವನದ ಪಕ್ಷಿಯು ಹಾಡಿ,
ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಸರ್ಗದಲಿ ದಿವ್ಯಭಾವವು ಮೂಡಿ
ಆತ್ಮವು ವಿರಾಟದಲಿ ಎಂತು ವಿಹರಿಸುವಂತೆ
ಮಾಡುವುದೊ, ಕಾವ್ಯರ್ಷಿ, ನಿನ್ನ ವಾಣಿಯ ರೀತಿ
ಅಂತಿಹುದು. ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವನು ಜಗವೆಲ್ಲ,
ಪಂಡಿತರ ಗುಂಪೆಲ್ಲ, ಘೋಷಿಸಲಿ. ನೀನೆನಗೆ
ಸಹೃದಯನು, ಕವಿವರನು: ನನ್ನೊಲ್ಮೆ ಇದೊ ನಿನಗೆ.
ನಿನ್ನ ಋಷಿಜೀವನಕೆ – ನಿನ್ನ ನಿರ್ಮಲ ನೀತಿ,
ಜನರೊಲ್ಮೆ, ಶಾಂತಿ, ಕನಿಕರ, ದಯೆಗೆ – ಎಣೆಯಿಲ್ಲ.

೧೧-೭-೧೯೩೧

ಕನ್ನಂಬಾಡಿ

೧. ಬೃಂದಾವನ

ಮಲೆನಾಡಿನೊಂದಿರುಳು ಮುಂಗಾರು ಮಳೆ ಹುಯ್ದು
ಬಿಟ್ಟಂದಡವಿಗೆಯ್ದಿದೆನು ಕವಿದು ದಟ್ಟೈಸಿ
ಕಗ್ಗಲ್ಲಿನಂತಿದ್ದ ಕತ್ತಲ್ಗಡಲನೀಸಿ.
ವನಮಧ್ಯೆ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಕಿಡಿಗಳ ನೆಯ್ದು
ಕಂಗೊಳಿಸಿತದ್ಭುತಂ ಮಿಣುಕು ಹುಳುಗಳ ಸೇನೆ,
ಕತ್ತಲೆಗೆ ಕಾಂತಿ ರೋಮಾಂಚವೆನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತೆ,
ಮೇಣಳಿದು ಕಣ್ಗೆ ಕಾಡಿಗೆ ಮೆತ್ತಿತೆನೆ ಮತ್ತೆ:

ಒರ್ಮೆ ತಿಮಿರಂ, ಜ್ಯೋತಿಯೊರ್ಮೆ, ಮಿಣುಕಿದೆ ನಾನೆ!
ನಿನ್ನೆಲ್ಲ ಸಿರಿಯುಮಾ ಮಿಂಚುಹುಳುವೊಂದಕ್ಕೆ
ದೊರೆಯಲ್ಲ, ವೈಯಾರಿಯಂತೆ, ಕನ್ನಂಬಾಡಿ,
ಚೆಲುವೆ ನೀನಪ್ಪೊಡೇನ್? ಇದು ಪಾಣ್ಬೆಯರ ಗಾಡಿ.
ಗರತಿ ಗೌರವವಿಲ್ಲದಿದು ರುಚಿ ಲಘುತ್ವಕ್ಕೆ.
ಕಲೆಯ ಪಾಂಗಿನಿತಿಲ್ಲವಿಲ್ಲಿ: ತಿರುಗತ್ತಕಡೆ;
ನೋಡುವಂ ನೀರು ನಿಂತಾ ಗಭೀರವನು; ನಡೆ!

೮-೯-೧೯೩೫

೨. ನೀರಾಕರ

ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಮಹಾಪುರುಷನೆಂತು ದೇವರಿಗಂತು
ನಮಗಿದು ಪಯೋನಿಧಿಗೆ ಪ್ರತಿಮೆ, ವಿಸ್ತಾರದಲಿ,
ಸಂಭ್ರಮ ತರಂಗ ತಾಂಡವದ ಗಂಭೀರದಲಿ,
ಫೇನ ರಚನಾಸ್ಫಾಲನಾ ಶೈಲಿಯಲಿ! ನಿಂತು
ನೋಡಯ್ಯ, ಬೃಂದೆಯಾ ಶಿಶುರುಚಿ ಕಲೆಯ ಮರೆತು,
ಮೇಣಿದರ ಋಷಿಕಲಾ ಭವ್ಯತೆಯನೆದೆಮುಟ್ಟಿ
ಸವಿದು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿ: ಹೋಹನ್ನೆಗಂ ದಿಟ್ಟಿ
ನಿನ್ನಾತ್ಮವನು ತೇಲಿಬಿಡು ನೀರಿನಲಿ ಬೆರೆತು!
ಭ್ರಮಿಸುತಿರೆ ಮಾಯಾ ಜಗತ್ತಿನಲಿ ದೇವನಂ
ಮರೆವಂತೆ, ತಿರುಗುತಿರಲಲ್ಲಿ ಬೃಂದಾವನಂ
ಮರೆಯಿಸಿತು ನಿನ್ನನೆಲೆ ಕೃಷ್ಣನೀರಾಕರವೆ,
ಕಿರಿದೊಂದಿನಿತು ಪೊಳ್ತು: ನಿಮ್ನತೆಗಿಳಿಯೆ ಮರೆವೆ;
ಏರಲುನ್ನತಿಗರಿವೆ! ಬೃಂದೆಗಿಳಿದಂದಾನು
ಮರೆಯದೊಲೆ ನಿನ್ನಿರವನೆದೆಗುಲಿಯುತಿರು ನೀನು!

೮-೯-೧೯೩೫

೩. ನೀರ್ಬಾಗಿಲೆಡೆ

ನೋಡಿದಷ್ಟೂ ಸಾಲದಿದೆ. ನೋಡೆ, ತನ್ನಂತೆ
ನನ್ನನೂ ಮುತ್ತುಮುತ್ತಾಗಿ, ನೊರೆನೊರೆಯಾಗಿ,
ತೂಗಿ, ಬಂಡೆಗೆ ಬೀಸಿ, ಬಡಿದಪ್ಪಳಿಸಿ, ಕೂಗಿ,
ಭೋರ್ಗರೆದು, ದುಮುಕಿ, ಮುಂದಕೆ ನುಗ್ಗುತಿದೆ (ಚಿಂತೆ
ತತ್ತರಿಸುವಂತೆ) ಕಾವೇರಿ, ಭೀಕರ ಕಾಳಿ
ತಾನಾಗಿ! ಮೇಲಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ತಪಶ್ಶಕ್ತಿ
ಕರ್ಮಮಯವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲಿ. ತಪದಿಂ ವ್ಯಕ್ತಿ
ಗಳಿಸಿ ಸತ್ವವನಿಳಿಯೆ ಕಾರ್ಯಕೆ, ರಜಶ್ಯಾಲಿ
ತಾನಾಗಿ, ತಡೆವರಾರಾತನಂ? ಕಗ್ಗಲ್ಲು
ಕೂಡ ಕೆಲಸಾರುವುದು ಸೆಡೆತು ದಾರಿಯನಿತ್ತು;
ಮುರಿವುದಾತನ ವೇಗಕೆಡರುವಾಯಿಯ ಹಲ್ಲು,
ಬಿಸಿಗೈಕಿಲಂತೆ. ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಜಡವೂ ಮುತ್ತು
ಮುತ್ತಾಗಿ ರಾರಾಜಿಪುದು. ಮೇಣವನ ಸೊಲ್ಲು
ನಿತ್ಯವಹುದದಕಿಲ್ಲದೆಯೆ ಮುದಿತನಂ ಮಿತ್ತು!

೮-೯-೧೯೩೫

೪. ಕಟ್ಟೆ

ಭವ್ಯವೈಸಲೆ ಮಾನವನ ಮನಂ ಮೇಣ್ ಬಲಂ,
ಸ್ವಚ್ಛಂದ ವಾಹಿನಿಯನುರದೆ ಬಂಧಿಸಿ ಕಟ್ಟಿ,
ಬಾಯ್ಕೇಳುವಂತೆಸಗಿ! "ತೆಂಗುಗಿಂಗನು ಕುಟ್ಟಿ,
ಪೂಜೆಗೀಜೆಯ ಮಾಡಿ, ಬೇಡೆ, ಬಂಜರು ನೆಲಂ
ಫಲವತ್ತಹುದೆ? ಸೃಷ್ಟಿ ನಿಯಮದೊಳಗುಟ್ಟನರಿ,
ನಖಮುಖಾರಕ್ತಮಯೀ ಪ್ರಕೃತಿಮಾರಿಯ ಜುಟ್ಟು
ಹಿಡಿದಡಸಿ ನಿನ್ನೆದೆಯ ಬಯಕೆಯ ನೊಗಕೆ ಕಟ್ಟು!"
ಎಂಬ ಮಾನವ ಮತಿಗೆ ಎತ್ತಣರಿ? ಯಾರು ಸರಿ
ಕೋಟಿ ದೇವರ್ಕಳಲಿ? ಬುದ್ಧಿಯ ತಪೋವಹ್ನಿ

ಮೈವೆತ್ತವೋಲಿರುವ ಮನುಜಸಾಹಸದೇವಿ,
ಧನ್ಯೆ, ಓ ವಿಜ್ಞಾನವಿದ್ಯೆ! – ನಿನ್ನೀ ಕಾಣ್ಕೆ,
ಯಂತ್ರರ್ಷಿ, ಕನ್ನಡ ಸಿರಿಯ ಶ್ರೇಯಸಿಯ ಪೂಣ್ಕೆ!
ಬರಗಾಲದೆದೆಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಕಟ್ಟೆಯ ಕೋವಿ
ಕಟ್ಟಿದಂತಿದೆ! ಪೆರ್ಮೆಯಿಂ ನೋಳ್ಪಮೈತನ್ನಿ!

೮-೯-೧೯೩೫

೫. ಪ್ರೇಕ್ಷಕನೊಬ್ಬನಿಗೆ

ನೀನು, ಒಬ್ಬನೆ ನಿಂತು ನಭದಿ ತಾರೆಯ ರಾಶಿ
ರಂಜಿಸುವ ರಜನಿಯಲಿ ಮೈಮರೆಯದಿಹ ನೀನು,
ಹೊತ್ತಾರೆ ಹಸುರು ಹಸಲೆಯಲಿ ಹಿಮಮಣಿ ತಾನು
ಮಿರುಗುತಿರೆ ಕಂಡು ಮಿರುಗದ ನೀನು, ಮಳೆಸೂಸಿ
ಮುಂಗಾರು ಬಿರುಗಾಳಿ ಸಿಡಿಲು ಮಿಂಚನು ಬೀಸಿ
ನುಗ್ಗಿಬರೆ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದ ಜಡನೆಲವೊ ನೀನು,
ಸೌಂದರ್ಯದಾರಾಧನೆಗೆ ಬಂದಿರುವೆಯೇನು?
ಅಂತರಿತರದು ಆತ್ಮವಂಚನೆ, ರಸಿಕವೇಷಿ?
ಕಲೆಯೊಲ್ಮೆಗಲ್ಲ, ಪೇಟೆಯ ಬೇಸರನು ಕಳೆಯೆ
ಬಂದಿರುವೆಯಿಲ್ಲಿಗಿಂದ್ರಿಯ ರುಚಿಗೆ: ನಾ ಬಲ್ಲೆ,
ನೀನೊಬ್ಬನೆಯೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲವಿರಲಾರೆ,
ನಿನ್ನಂಥ ಇತರರಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಾರದಿರೆ! – ಕಲೆಯೆ?
ಕುಣಿವ ಬಣ್ಣದ ಮೊಹರಮಿದು! ನಿನ್ನ ಎದೆಗೆಲ್ಲೆ
ಕಣ್ಣು: ನಿನ್ನಾಸೆ ಕಲೆಯಲ್ಲವೊ, ಕಲೆಯ ಜಾರೆ!

೧೦-೯-೧೯೩೫

೬. ದಾರಿಯ ಹಳ್ಳಿ

ಇದು ಇರಲಿ! ಅದನು ನೆನೆ: ದಾರಿಯಲಿ ಮಂದೆಕುರಿ
ಒಂದರಡಿಯೊಂದು ತಲೆ ತೂರಿ ನಿಲುವಂತಲ್ಲಿ
ಮುರುಕುಮನೆ ಹಿಂಡು ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿದ್ದ ಬಡಹಳ್ಳಿ,
ಅದನು ನೆನೆ! ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಜ್ಜಿಯಿರೆ ಮೊಗದ ಸಿರಿ
ಸೊಗಸುವುದೆ? ಸಿಂಗರಿಸೆ ಬಣ್ಣದ ಹುಡಿಯನೆರಚಿ
ಕೆನ್ನೆಗೆ, ತುಟಿಗೆ ಕೆಂಪುರಂಗನು ಬಳಿದುಹಚ್ಚಿ,
ಮುಡಿಗೆ ಹೂ ಮುಡಿಸಿ, ಸುಕ್ಕಿನ ತೆರೆಗಳನು ಮುಚ್ಚಿ,
ಬಂದೀತೆ ನೈಜಸೌಂದರ್ಯದ ಸಹಜ ಸುರುಚಿ?
ಸರಸ ಸಲ್ಲಾಪದಿಂ ಬೃಂದಾವನವನಲೆವ
ಓ ಧನಿಯೆ, ನಿನ್ನ ಮನದಿಂ ಮರೆಯಬಿಡೆನಯ್ಯ
ಆ ಮುರುಕು ಬಡಹಳ್ಳಿಯಂ. ಅದರ ಪೊಲೆ ಕೀವು
ನಿನ್ನ ಸಂತೋಷದೊಡಲಿನಲಿ! ನೀನಿದೊ ಕಳೆವ
ಹೊತ್ತಿನಲಿ ಹನಿಹನಿಯುಮಾ ಬಡವರೊಣಮೆಯ್ಯ
ಬಸಿವ ಪಸಿನೆತ್ತರೆನೆ, ನೀಂ ನಾಡಿನೆದೆಬಾವು!

೧೪-೯-೧೯೩೫

ಏಳುಸೀಳು-೧

ನಾಗರಿಕತೆಯನೆಲ್ಲ ತಳ್ಳಿ, ಹೊರೆಹೊಣೆಗಳಂ
ನೂಂಕಿ, ನಿರ್ಭಾರ ನಗ್ನಾತ್ಮರಾಗಿಯೆ ತೇಲಿ
ಬನ್ನಿ ಈ ಎಡೆಗೆ, ಹಕ್ಕಿಯ ಪುಕ್ಕವನು ಹೋಲಿ
ನೀರವ ನಿರುದ್ದೇಶದಿಂದೆ. ನಿಮ್ಮೆಣೆಗಳಂ
ಹೃದಯಮುಳ್ಳರ್ಗಳಂ ಕರೆತನ್ನಿ. ರಸದೃಷ್ಟಿ
ಹೊರತು ಮತ್ತಾವುದೂ ಬೇಡವಿಲ್ಲಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ:-
ಸುಖವೆ ಸಲಿಲದ ರೂಪದಲಿ ಹರಿವ ಹೊಳೆಮಧ್ಯೆ
ದುಮ್ಮಿಕ್ಕಿ ನೀರಾಡಿದರೆ, ಮರ್ತ್ಯದೀ ಸೃಷ್ಟಿ
ನಾಕನಂದನವಾಗಿ, ದೇವತೆಗಳಾಗುವಿರಿ.
ವಿಸ್ಮೃತಿಯ ವೈತರಣಿ ತೀರ್ಥರಸದಲಿ ಕೊಚ್ಚಿ

ಹೋಹವ್ವೆ ಕೊರಗು ಕೊಂಕುಗಳೆಲ್ಲ; ಸಗ್ಗಸಿರಿ
ನಾಣ್ಚಿದಪುದೇಳುಸೀಳಿಗೆ ಕರುಬಿ. ತಿರೆ ಮೆಚ್ಚಿ
ಕಬ್ಬವುಟ್ಟಿಯ ಹಿಂಡುತಿಹುದಾಲಿಸಾ: ಜೇನು
ತುಂಬಿದಂಬುಧಿ ಬದುಕು; ದೋಣಿನಾಲಗೆ ನಾನು!

೨೧-೪-೧೯೩೭

---

* ಶಿವಮೊಗ್ಗೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ. ಶಿವಮೊಗ್ಗೆಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಎಂಟು ಮೈಲಿಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆಬಯಲಿನ ಕಾನಿನಲ್ಲಿ ತುಂಗಾನದಿ ಏಳುಸೀಳಾಗಿ ಒಡೆದು ತಕ್ಕಷ್ಟು ದೂರ ಹರಿದು, ಪುನಃ ಒಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದೊಂದು ಸೀಳೂ ಒಂದು ನದಿಯೆ-ಬರಿಯ ಕಾಲುವೆಯಲ್ಲ. ಸೀಳುಸೀಳಿನ ಮಧ್ಯೆ ಮಳಲು ಮರ ಗಿಡ ಬಂಡೆಗಳ ದ್ವೀಪ, ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ವಿಹಾರ ಹೋಗಲು ಸೊಗಸಾದ ಸ್ಥಳ.

ಏಳುಸೀಳು-೨

ಏಳುಸೀಳು-೨

ಈ ಹೊಳೆಯೊ, ಈ ಕಾನೊ, ಈ ಮಲೆಯೊ, ಈ ಬಾನೊ:
ಬಂಡೆದೋಳಪ್ಪುಗೆಗೆ ಮೊರೆದು ನೊರೆಮುತ್ತೆರಚಿ
ಕುಣಿದು ಬನಗಳನಲೆವ ಈ ಹೊಳೆಯೊ! ರವಿಯ ರುಚಿ
ರಂಜಿಸಿಹ ಚೈತ್ರಪಕ್ಷಿಗಳುಲಿಯ ಈ ಕಾನೊ!
ಮುದ್ದೆಮುದ್ದೆಯೆ ನಿದ್ದೆ ಕನಸುಗೊಂಡೇರಿಳಿದು
ಬಾನ್‌ಕರೆಗಲೆವ ಈ ಮಲೆಯೊ! ಸಾಂತತೆಗೆ ನೋಂತ
ಅನಂತತಾ ಪ್ರತಿಮೆಯೆನಲೀ ಗಿರಿವನ ದಿಗಂತ
ನೇಮಿನಿಷ್ಕೆಯ ಬಾನೊ! ಕವಿ, ಮೌನಮಿರ್ ತಿಳಿದು:
ಕಾಯುತಿದೆ ಮಲೆನಾಡು ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವಮಂ

ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವ ವರ್ಣಶಿಲ್ಪಿಯಂ: ಕವಿಯಾಗಿ,
ರಸದರ್ಶಿಯಾಗಿ, ರೋರಿಕನಂತೆ ಋಷಿಯಾಗಿ
ಬಣ್ಣದಮೃತದ ಸೆರೆಗೆ ಕಣ್ಣೆದೆಯ ವಿಶ್ವಮಂ
ನೈವೇದ್ಯಗೈವಾತನಂ. ಮುದ್ದು ತೇಜಸ್ವಿ,
ನೀನಪ್ಪೆಯೇನ್ ಆ ವರ್ಣಶಿಲ್ಪದ ತಪಸ್ವಿ?

೧೫-೪-೧೯೪೧

ಕವಿಯ ತೃಪ್ತಿ

ಬಳಿಯಿರುವ ವೆಂಕಯ್ಯ ಕಂಠಯ್ಯ ಕಸ್ತೂರಿ
ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ಮೆಚ್ಚಿದರೆ ಸಾಕೆನಗೆ ತೃಪ್ತಿ;
ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ಕವನಗಳ ಯಶಸ್ಸಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿ
ಲಂಡನ್ನಿನೊಳಗೂದಬೇಕಿಲ್ಲ ತುತ್ತೂರಿ!
ನಮ್ಮ ಸೊಡರಿಗೆ ಮನೆಯ ಬೆಳಗುವುದೆ ಮೊದಲ ಗುರಿ;
ದೂರದ ನೆಲವ ಬೆಳಗಲಿಲ್ಲೆಂದು ಕೊರಗುವರೆ?
ಬೇಡವೆನ್ನುವುದಿಲ್ಲ, ಸಂತೋಷ, ಬೆಳಗಿದರೆ!
ಆದರದಕಾಗಿ ಮರುಗುವ ಮಂದಿ ಮಂಕೆ ಸರಿ!
ಹಿರಿಯ ಕವಿ ಯಾವನೂ ಹೊನಲುಲು ಹವಾಯ್ಗಳಲಿ
ಕೇಳಿಸುವುದೆಂದೆಣಿಸಿ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ವೀಣೆ
ಮಿಡಿಯನ್ನೈ, ಬಹುದೂರದಿಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನಲಿ
ಕುಳಿತು, ತಂತಿಲಿಯಂಚೆ ನೆರವಾಗಿ ಈ ವಾಣಿ
ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಳ್ವುದೆಂದರಿಯೆ ಸೊಗಸುವನಿಲ್ಲಿ:
ಆದರಳನೆಂದಿಗೂ ಕೇಳ್ವುದಿಲ್ಲೆಂದಲ್ಲಿ!

೧೬-೭-೧೯೩೬

ಕೀರ್ತಿಶನಿ

ಪೀಡಿಸುತ್ತಿಹೆ ಏಕೆ? ತೊಲಗಾಚೆ, ಕೀರ್ತಿಶನಿ;
ಸಾಕೆನಗೆ ನಿನ್ನ ಸಹವಾಸ ವಿಭವಭ್ರಾಂತಿ!
ಬಾ ಬಳಿಗೆ, ಸಾಮಾನ್ಯತಾ ದೇವಿ, ಓ ಶಾಂತಿ;
ನನ್ನೆದೆಯ ತಂತಿಯಿಂ ಮೀಂಟುತಿದೆ ನಿನ್ನ ದನಿ
ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿಯ ಗುಹ್ಯಗಾನಮಂ. ಋಷಿಮಾನ್ಯೆ,
ಗುರುಕೃಪಾ ಮಹಿಮೆಯಿಂ ರಸದರ್ಶಿ ನಾನಾಗಿ,
ಜಸದ ಕಸುಗಾಯಿ ಹೆಸರೆಳಸದಿಹ ಹಣ್ಣಾಗಿ
ನೋಂತಿರುವುದಸ್ತುತಿಗೆ. ತೃಪ್ತಿಯ ಕಮಲ ಕನ್ಯೆ,
ಕೀರ್ತಿಯ ಮದಿರೆಯಿಲ್ಲದೆಯೆ ಕರ್ಮಗೆಯ್ಯಲ್ಕೆ
ಚೈತನ್ಯವಿರದವರಿಗಿರಲಾ ದರಿದ್ರತಾ
ಪಾನ ಭೋಗಂ. ಪೊನ್ಗೆ ಮಣ್ಗೆ ಪೆಣ್ಗಿಂ ಮಿಗಿಲ್
ಕೀರ್ತಿ ಸಪ್ತಮ ವೈರಿ: ಏಕೆನೆ, ತಿರೆವೊಗಳ್ಕೆ
ಮಾಲೆಯಿಕ್ಕಿದೆ ತನ್ನ ಮೆಚ್ಚನ್: ಆ ಕ್ಷುದ್ರತಾ
ಭೂತಕ್ಕೆ ನಿತ್ಯಬಲಿ: ಆಳ್, ಬಾಳ್, ನೆಲಂ, ನೀರ್, ಮುಗಿಲ್.

೩-೧-೧೯೪೧

ಮಲೆನಾಡಿಗೆ

ಇತರರೆನ್ನನು ಹೊಗಳುವರು ಎಂದು ನೀನೇಕೆ
ಹೊಗಳುತಿಹೆ? ಇತರರೇನನು ಕೊಡರು. ಅದಕಾಗಿ
ಹೊಗಳಿಕೆಯ (ನುಡಿಯ ಕೊಡುಗೆಯ) ಕೊಡುತಿಹರು. ಕೂಗಿ
ಮಾತೆ ಹೊಗಳುವುದಿಲ್ಲ; ಮುದ್ದಿಸೊಲಿಯುವಳಾಕೆ
ಕಂದನನು. ತುಟಿಯ ಬರಿ ಬಯಲು ಹೊಗಳಿಕೆ ಸಾಕೆ
ನಿನ್ನ ಕವಿಶಿಶುಗೆ? ಜನರೀವ ಕೀರ್ತಿಯು, ತೂಗಿ
ನೋಡಿದರೆ, ನಿನ್ನೊಲ್ಮೆಯಿದಿರಿನಲಿ ಜಳ್ಳಾಗಿ
ತೂರುವುದು. ಒಲ್ಮೆಯಿರೆ ಹೆಸರ ಹೆಮ್ಮೆಯು ಬೇಕೆ?
ತಾಯಿಯಾಗಿರು, ಸಾಕು; ನಾನು ಹಸುಳೆಯು ನಿನಗೆ.

ಜನರ ಹೊಗಳಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆ ತುಂಬುವುದು ಹೆಮ್ಮೆ.
ನಿನ್ನೊಲ್ಮೆಯಾದರೋ ನನ್ನ ಹೃದಯವ ತುಂಬಿ
ಸಂತೈಸಿ ಸಲಹುವುದು. ಜನರ ಮಾತನು ತುಂಬಿ,
ಪ್ರೀತಿಸದೆ ಕೊಡುವವರ ಕೀರ್ತಿಯ ಸವಿಯಲಮ್ಮೆ.
ಹೆಸರಿಗಿಂತಲು ಹಿರಿದು ತಾಯಿಯೊಲ್ಮೆಯು ನನಗೆ.

೧೭-೩-೧೯೩೧

ಎಚ್ಚರಿಕೆ!

ಬೇಕಿಹುದನಾಡಬೇಕೆಂಬಾಸೆಯಿಹುದೆನಗೆ.
ಬಯಕೆ ನುಡಿಗಳನರಸಿ ದುಡಿದುದನಿತೂ ವ್ಯರ್ಥ:
ನೆಯ್ದ ನುಡಿಗೂ ಅನುಭವಕೆ ಹೊಂದದನ್ಯಾರ್ಥ.
ನುಡಿಸಿರಿಯ ಕಬ್ಬಿಗನ ಹಾಡು ಮೌನವೆ ಕೊನೆಗೆ!
ವಾಕ್‌ಚಪಲೆ ಸಂಚಾರಿ; ಮೌನವೆ ಚಿರಸ್ಥಾಯಿ.
ರುಚಿಗಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯ! ಕಲೆಗಾಗಿ ಕಲೆಯಂತೆ!
ಬೆಳಕಿಗಲ್ಲದ ಎಣ್ಣೆ ಬತ್ತಿಗಳ ಕೃಷಿಯಂತೆ!
ದಿಟಬಯಕೆ ಬಾಯಿಲ್ಲದಿದೆ; ಹುಸಿಗೂ ಹೆಬ್ಬಾಯಿ!
ಮೊದಮೊದಲು ಹೃದಯಸುಖ ತೊದಲಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮೆ
ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಲೆಯೆಂದು, ಬರೆದೆನ್ನ ಕವಿಯೆಂದು,
ಮೆಚ್ಚಿದರು ಹೊಗಳಿ. ತರುವಾಯ ಹೆಸರಿನ ಹೆಮ್ಮೆ
‘ಕಲೆಗಾಗಿ ಕಲೆ’ ಎಂದುದದರ ನೈಜವ ಕೊಂದು.
ಕಲೆ ಕನ್ನಡಿಯ ನೆಳಲು; ಅನುಭವವೆ ಮೂಲ ಮುಖ.
ನೆಳಲ ಸಿಂಗಾರದಿಂದೇಂ ಲಾಭವೇನು ಸುಖ?

೧೭-೫-೧೯೩೫

ಗ್ರಾಮಸಿಂಹ

ಸಾಗುತಿದೆ ದೇವೇಂದ್ರನೈರಾವತಂ. ಬಳ್ಳ
ಬಯ್ವುವೋಲೂಳುತಿದೆ, ಅಕೊ ಅಲ್ಲಿ, ನಾರುವ
ಚರಂಡಿಯಲಿ ನಿಂತು. 'ತನ್ನಾ ಬಳಿಗೆ ಸಾರುವ
ಪರಾಕ್ರಮಂ ಗಜವರೇಣ್ಯಂಗೆಲ್ಲಿ? ತೆಗೆ, ಸುಳ್ಳು!'
ಎಂಬುದಾ ಸ್ವಾನಕ್ಕೆ ಪಿತ್ತಗರ್ವಂ. ಆನೆ
ಎಳ್ಳನಿತ್ತಾದೊಡಂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ತನ್ನೊಂದು
ಗುರಿಗೆ ಗಮಿಸಿರೆ, 'ಹೇಡಿ ಹಿಂಜರಿಯುತಿದೆ' ಎಂದು
ಕುನ್ನಿ 'ಕೇಸರಿ' ಬಿರುದ ಕೊಳ್ವುದು ತನಗೆ ತಾನೆ!
ಗತಿಯ ಛಂದಕೆ ಘೋಷಿಸಿರೆ ಕಂಠದಲಿ ಘಂಟೆ,
ನಂದನದ ಗಂಧಮಾರ್ಗದಿ, ಮೀಯೆ ಗಂಗೆಯೊಳ್,
ಚಲಿಸುವಾ ಅಚಲತೆಯ ಗರುವಗಮನಕ್ಕೆ, ಪೇಳ್,
ಗಲ್ಲಿಯ ವಿಮರ್ಶೆಯೂಳ್ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುವುದುಂಟೆ?
ಆದರಾ ಗ್ರಾಮಸಿಂಹಗೆ ದಿಟವನೊರೆವನಾವನ್?
ಓ ತಿಪ್ಪೆಗದ್ದುಗೆಯೆ, ನೀನಾದರೂ ನಾರ್ ಅದನ್!

೨೧-೨-೧೯೪೧

ಕವನ ಕೇಳುವವನಿಗೆ

ನೋಯುವುದೊ ಬೇಯುವುದೊ ಸಾಯುವುದೊ ನನ್ನ ಎದೆ,
ಭವ್ಯಕವನವ ನಿನಗೆ ನಾನುಲಿಯುತಿರಲೋದಿ,
ನಿನ್ನ ಮುಖ ಕಣ್ಗಳಲಿ ಭಾವನೋಜ್ವಲ ಬೋಧಿ
ಹೊಳೆಹೊಳೆದು ತೊಳಗದಿರೆ. ಅದೆ ಘೋರ ಕಾವ್ಯವಧೆ!
ನಿನಗರ್ಥವಾಗುತಿದೆ? ಹಾಳು ಹೆಣವಾ ಅರ್ಥ!
ನಾ ಬಲ್ಲೆ ನೀನೊಂದು ಪಂಡಿತ ನಿಘಂಟೆಂದು;
ಸುಪ್ರೌಢವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ವ್ಯಾಕರಣವುಂಟೆಂದು!-
ರಸದೃಷ್ಟಿ ಬಾಹಿರನಿಗೇನಿದ್ದರೂ ವ್ಯರ್ಥ!
ವಾಗ್ದೇವಿ, ನಿನಗಿದೋ ಬಡಕವಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ:

ಪಂಡಿತರು, ನೀರಸರು, ಪೊಳ್ಳುಹೃದಯದ ಮಂದೆ,
ತಮ್ಮ ಭೋಗಗಳೊಡನೆ ಇದು ಒಂದು ಸೇರಿರಲಿ
(ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚಿಹ್ನೆಯಲ್ಲವೆ ಹೊತ್ತಗೆಯ ಮನೆ?)
ಎಂಬವರ್ಗೆನ್ನ ಕೃತಿ ಸಿಲುಕುವೊಡೆ, ನಾನಳಿದಂದೆ
ನನ್ನೊಡನೆ ತಾನುಂ ಬೆಂದು ಹೆಣಬೂದಿಯಾಗಿರಲಿ!

೭-೬-೧೯೩೪

ನನ್ನ ಕವಿತೆ ತನ್ನ ವಿಮರ್ಶಕನಿಗೆ

ನೀನೇರಬಲ್ಲೆಯಾ ನಾನೇರುವೆತ್ತರಕೆ?
ನೀ ಹಾರಬಲ್ಲೆಯಾ ನಾ ಹಾರುವಗಲಕ್ಕೆ?
ನೀ ಮುಳುಗಬಲ್ಲೆಯಾ ನಾ ಮುಳುಗುವಾಳಕ್ಕೆ?
ಇಲ್ಲ? ನಡೆ, ದೂರಸರಿ! ಹೌದು? ಬಾ, ಹತ್ತಿರಕೆ!
ನಿನ್ನ ನಾಡಿಯಲಿ ಕೆನ್ನೆತ್ತರು ಹಸುರ್ಗಟ್ಟಿ
ನೋಡುತಿರೆಯಿರೆ ನೀನೆ ನೋಡುವಾ ಮರವಾಗಿ
ತೆಂಗಾಳಿಯಲಿ ತಳಿರ ತೊಂಗಲ ತಲೆಯ ತೂಗಿ
ನಲಿವನ್ನೆಗಂ ದೂರ? ಬಳಿಕ ಬಾ ಮೈಮುಟ್ಟಿ.
ಭಾವ ಬುದ್ಧಿಗಳಮಲ ವಿದ್ಯುದಾಲಿಂಗನಕೆ,
ಹೃದಯಾಗ್ನಿ ಸ್ಪರ್ಶಕ್ಕೆ, ಜಡವೆಲ್ಲ ಕಿಡಿಯಾಗಿ
ಹುಡಿಮಣ್ಣು ಮಿಂಚುವುದೆ ಚೇತನದ ಗುಡಿಯಾಗಿ?-
ಎನಿತು ಹಿರಿದಾದರೂ ನಿನ್ನ ಪಂಡಿತತನಕೆ
ನಿಲುಕೆನ್ನೈ: ನಾನು ಆನಂದ-ಉನ್ಮಾದಿನಿ,
ದಿವ್ಯಾನುಭೂತಿ ಸಂಭೂತ ರಸವಾಹಿನಿ!

೯-೩-೧೯೩೪

ರಸಸಿದ್ಧಿ

ಗಗನವನು ನೋಡು ಮೈ ನೀಲಿಗಟ್ಟುವವರೆಗೆ.
ಕಡಲನೀಕ್ಷಿಸು ವಾರಿರಾಶಿ ಧಮನಿಗಳಲ್ಲಿ
ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿ ಮೊರೆವನ್ನೆಗಂ. ಕಟ್ಟಿರುಳಿನಲ್ಲಿ
ನೀನೆ ಕತ್ತಲೆಯಾಗಿ, ನಿನ್ನೊಳಗೆ ಮಿರುಮಿರುಗೆ
ಕೋಟಿ ಸಂಖ್ಯೆಯ ತಾರೆಯನ್ನೆಗಂ ಧ್ಯಾನಗೈ.
ಕೇಳು, ಸುಗ್ಗಿಯ ಹಕ್ಕಿ ಕರೆಯೆ ಸಗ್ಗವ ಕೂಗಿ,
ಮೆಯ್ಯ ನೆತ್ತರುಮೆಲ್ಲಮಿಂಚರದ ಹೊನಲಾಗಿ.
ಸರ್ವ ಸೃಷ್ಟಿಯನೊಂದೆ ಮುಕ್ಕುಳಲಿ ಪಾನಗೈ!
ವಿಶ್ವವಿದು ನಿನ್ನಾತ್ಮದಾ ಕಾಲದೇಶದಲಿ
ನಿನ್ನ ಮೈಯಾಗಲಿ:- ವಸುಂಧರೆ ಹೃದಯವಾಗಿ,
ವಿಸ್ತೃತ ಸಮುದ್ರಗಳೆ ಶ್ವಾಸಕೋಶಗಳಾಗಿ,
ತೇಲಲಿ ಜಗತ್ತು ರಸಸಿದ್ಧಿಯಾಕಾಶದಲಿ
ಒಂದು ಎರಡೆಂದೆಂಬ ಹುಸಿಯನೆಲ್ಲವ ಬಿಟ್ಟು:
ಉಳಿಯಲೆಂದೆಂದಿಗೂ ಮೂಕವಾಗಿಹ ಗುಟ್ಟು!

೧೫-೨-೧೯೩೮

ನನ್ನ ಶೈಲಿ

ನನ್ನ ಭಾವದ ಧೀರ ಭಾರಕ್ಕೆ ವೇಗಕ್ಕೆ
ಚಟುಲ ರಣತೇಜಿ ಈ ಭೀಮಸುಂದರ ಶೈಲಿ:
ಹತ್ತದನು ನೀನೆಲ್ಲವೂ ನೆತ್ತರಿದ್ದರೆ ಮೈಲಿ!
ಬಡಕಲಾದವಗೆ ನಾಗಾಲೋಟದಿಂ ಪಕ್ಕೆ
ನಿರಿನಿಟಿಲು ಮುರಿದಪ್ಪುದಸ್ಥಿಚೂರ್ಣದ ಥೈಲಿ.
ಕೈಲಾಗದೆಯೆ ಹತ್ತಿ ಮೈ ನೊಂದರೇಂ ತಪ್ಪೆ
ಕುದುರೆ? ಮೈ ಕೊಬ್ಬೆಂದು ದೂಷಿಸುವೆ! ಬಿಡು, ಬೆಪ್ಪೆ,
ನಿನಗಲ್ಲವೀ ತೇಜಿ – ಈ ದೈತ್ಯ ಕವಿಶೈಲಿ!
ನಿನ್ನ ಭಾವದ ಮೆಯ್ಯ ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸ್ಯೆ ಮೊದಲು;

ತೋರ್ಪುದಾಗೆನ್ನ ಶೈಲಿಯ ಮಹಿಮೆ. ಭೂರ್ಭುವನ
ಸ್ವರ್ಗಂಗಳಂ ಯಾತ್ರೆಗೈಯುವೆನ್ನಯ ಕವನ
ಬಯಲು ಸೀಮೆಯ ದೃಶ್ಯ ಕಾರ್ಪಣ್ಯತೆಗೆ ಬದಲು
ಮಲೆನಾಡಿನಡವಿ ಮೈಸಿರಿಯ ವಿನ್ಯಾಸಮಂ
ನೋಂತಿದೆ, ತೊರೆದು ನಪುಂಸಕರ ಸಂನ್ಯಾಸಮಂ!

೫-೯-೧೯೩೭

ಹಗಲುಗನಸು

ಎತ್ತ ಸುತ್ತಿದರೇನು ನನ್ನ ಹೃದಯದ ಹಕ್ಕಿ
ಹಾರೋಡುತಿದೆ ನಿನ್ನೆದೆಗೆ ಮತ್ತೆ ಮೇಣ್ಮತ್ತೆ,
ಓ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ! ಹಸುಳೆ ಹಸಿವೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ
ತಾಯ್ಮೊಲೆಯನರಸುವಂದದಿ ನಿನ್ನನರಸುತ್ತೆ
ಕಾಲದೇಶಗಳೆಲ್ಲೆಯನು ಕೊಕ್ಕಿನಿಂ ಕುಕ್ಕಿ
ಬಿರಿದೊಡೆದು ನನ್ನಾತ್ಮವಲೆಯುತಿದೆ. ಓ ಮಿಥ್ಯೆ,
ವಿರಹ ಜಿಹ್ವೆಗೆ ಜೇನು ನೀನಲ್ತೆ? ಎದೆ ಸುಕ್ಕಿ
ಬೇಯುತಿರೆ, ಮಳೆಗರೆದು ತಂಪಿನಮೃತವನಿತ್ತೆ!
ರಮಣೀಯ ಸೀಮೆಸೇವಂತಿಗೆಯ ಹೂದೋಟ:
ರತಿಯಧರ ರುಧಿರ ಬಿಂದುವಿನಂದದಿ ಗುಲಾಬಿ!
ಎಳೆಯ ಹೊಂಬಿಸಿಲಿನಲಿ ಹಸಲೆಯಿಬ್ಬನಿ ನೋಟ:
ಆದರೇಂ? ನೀನಿಲ್ಲದೆನಗೆಲ್ಲವೂ 'ಗೋಬಿ'!
ಹೊರಗೆ ನೋಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಣಮಿಲ್ಲ: ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ
ಹಾರುತಿದೆ ನಿನ್ನೆಡೆಗೆ ಕಲ್ಪನೆ ಗರಿ ಬಿದಿರ್ಚ್ಚಿ!

೧೫-೧೦-೧೯೩೫

ಸಂಸ್ಕಾರ ಸರ್ಪಿಣಿ

ನಿನ್ನ ಕರುಣೆಯ ಕಯ್ಯೆ ನನ್ನುಸಿರನಿನ್ನೆಗಂ
ಪಿಡಿದು ನಡೆಸಿಹುದಾದೊಡಂ, ಏಕಿಂತು ಶಂಕೆ
ಅಶುಭದಾ? ಕೆರಳಿತೆನೆ ಕವಿಕಲ್ಪನೆಯ ಬೆಂಕೆ,
ಮಂಗಳದ ಮಧ್ಯೆ, ಸಾಸಿರ ಸಿರದ ಪನ್ನಗಂ
ವಕ್ರವಿಕೃತಿಯ ಬಹು ವಿಧದ ದುಃಖಫಣೆಗಳಂ
ಬೆದರಿಸುವುದೆತ್ತಿ. ಕಂಡರಿಯದಾವುದೊ ಭೀತಿ
ಬೆಬ್ಬಳಿಪುದಾತ್ಮಮಂ: ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮಗಳೀತಿ,
ಶೋಕ ಸಂಕಟ ಮರಣ ವಿರಹಸ್ಮರಣೆಗಳಂ,
ಸುಪ್ತಸ್ಮೃತಿಯ ಹೇಳಿಗೆಯ ಬಾಗಿಲಂ ಬಿರಿದು,
ಸುರುಳಿ ಸುತ್ತಿಹ ಕುಂಡಲಿನಿಯಂ ಸುಷುಪ್ತಿಯಿಂ
ಮೆಲ್ಲನೆಳ್ಚರಿಸುವುದೊ ಕಾಣೆ! – ಬೆಂಕೆಯೊಳುರಿದು
ಬೆಂದ ನೆನಹೋ? ಬೇಟವೆಣ್ಣೊಡನೆ ತೃಪ್ತಿಯಿಂ
ಪುಲ್ಮೇಯುತಿರೆ ಮಡಿದ ಮೃಗಯಾ ಭಯಂಕೃತಿಯೊ?
ಯಾವ ಜನ್ಮದ ಯಾವ ದುರ್ಗತಿಯೊ, ದುಸ್ಮೃತಿಯೊ?

೯-೧-೧೯೪೧

ಖಗೋಲ ವಿಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಥಮ ಪರಿಚಯ

ಭ್ರಮಿಸುತಿದೆ ಮತಿ; ಬೀಳುತಿದೆ ಕಲ್ಪನೆಯ ಪಕ್ಷಿ
ಹಾರಲಾರದೆ ಹಾರಿ ತತ್ತರಿಸಿ! ಓ ವಿದ್ಯೆ,
ನಕ್ಷತ್ರ ನೀಹಾರಿಕಾಗ್ನಿ ತೀರ್ಥದ ಮಧ್ಯೆ
ಮಿಂದು ಉರಿಮೆಯ್ವಡೆದ ನೀನು ಮೂರನೆಯಕ್ಷಿ
ನನ್ನಾತ್ಮ ಶಿವಲಲಾಟಕ್ಕೆ. 'ಬೆಳಕಿನ ವರ್ಷ'
ಕೋಟಿಕೋಟಿಯನಲೆದು, ಕಾಲದೇಶಾನಂತ
ವಿಶ್ವದೊಳಿಳಿದು, ಮೂರ್ಛೆಹೋಗುತಿಹುದೀ ಭ್ರಾಂತ
ಮಮತೆ; ಮಾನುಷತೆಗಾಗಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮತಾ ಸ್ಪರ್ಶ!
ನನ್ನ ಮೈ, ನನ್ನೂರು, ನಾನು, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಬಲುಮೆ

ಎಂಬ ಮುದ್ದಿನ ಮೋಹಗಳಿಗೆಲ್ಲ ನೀ ಮದ್ದು,
ಓ ಖಗೋಲದ ವಿದ್ಯೆ: ಬಡಬಾನಳನ ಕುಲುಮೆ
ಮೌಢ್ಯಕಿಲ್ಬಿಷಕೆ! ಬಾವಿಯ ಕಪ್ಪೆಯಾಗಿದ್ದು
ಹೆಮ್ಮೆ ಪಡುತಿದ್ದೆನ್ನನೊಮ್ಮೆಯೆ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ
ಬೀಸಿದಂತಿದೆ: ಯಾತ್ರೆ ಮಹತೋಮಹೀಯಕ್ಕೆ!

೧೧-೮-೧೯೩೫

ಕ್ಷೇಮಕಾರಿ

ನನ್ನ ಹಿತಕೇನು ಬೇಕೆಂಬುದನು ನೀ ಬಲ್ಲೆ
ನನಗಿಂತಲೂ ನೂರುಮಡಿ ಲೇಸು! ನನ್ನಕ್ಷಿ
ತಾತ್ಕಾಲಿಕಂ. ರುಚಿಯೆ ಪಥ್ಯವೆಂದೆನೆ, ಕುಕ್ಷಿ
ವೈದ್ಯನಾದಂತೆ! ರುಚಿಮಾತ್ರ ಸುಖಕಾನೊಲ್ಲೆ.
ನಾನು ಪರತಂತ್ರನಹೆ ನಿನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂ;
ನನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂ ನಿನ್ನ ಬಲ್ಮೆಗೆ ಕುಂದು.
ನಮ್ಮಿಚ್ಛೆಗಳು ಪರಸ್ಪರತಂತ್ರವಾದಂದು
ತೊಡಕೆಲ್ಲ ಮಾಯೆಯಾಗುವುದೊಲುಮೆ ಮಂತ್ರದಿಂ.
ನನ್ನ ಕಣ್ ಮೊದಲ ಬೆಳಕನು ಕಂಡ ಕಾಲದಿಂ
ಬನ ಬಾನು ತಳಿರು ಹೂ ಹಣ್ಣು ಹಾಲಂತಾಗಿ
ಸತ್ಕರಿಸುತಿಹೆ ನೀನು, ಲೋಕ ಮೋಹಕ ಮೂರ್ತಿ.
ನಿನ್ನ ಕೈ ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯ ಪಾತಾಳದಿಂ
ದೋಟಿಯಂದದಿ ಮೂಡೆ, ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಂ ಬಾಗಿ
ಕುಸುಮ ಕೋಟಿಯ ಕರೆವುದದುವೆ ಜೀವಸ್ಫೂರ್ತಿ!

೧೦-೮-೧೯೩೬

ಕವನಗಳೆ ಮಂತ್ರಗಳು

ಕವನಗಳೆ ಮಂತ್ರಗಳು ರಸಯೋಗಿ ಋಷಿಕವಿಗೆ;
ಕವನಗಳೆ ದೇವಾಲಯಂ. ಕವನಗಳೆ ಪಾತ್ರೆ
ಕುಸುಮಾನುಭವಗಳಿಗೆ; ತೀರ್ಥಗಳಮೃತಯಾತ್ರೆ
ಕವನ ಪಠನಂ. ಕವನಗಳೆ ವೇದಮನುಭವಿಗೆ!
ಕವನ ರಚನೆಯೆ ಪೂಜೆ; ಕವನ ಗಾನವೆ ಭಕ್ತಿ.
ಕವನ ಮಂತ್ರದಿ ಸೃಷ್ಟಿ, ಕವನ ಮಂತ್ರದಿ ಲಯಂ;
ದೇವ ದೇವ ಪ್ರಾಣಕಂಪನ ರಸಾಲಯಂ!
ಕವನಗಳೆ ಭುಕ್ತಿ ಮೇಣತ್ಯಂತ ಸುಖಮುಕ್ತಿ!
ಕವನ ಕಾನನ ಪಂಕ್ತಿ; ಕವನ ಪರ್ವತಧಾತ್ರಿ;
ಕವನ ನೀಲಾಂಭೋಧಿ: ಕವನ ನೀಲಾಂಬರಂ;
ಕವನ ರವಿ; ಕವನ ಶಶಿ; ಕವನ ತಾರಾರಾತ್ರಿ;
ಕವನ ಶಿವನುನ್ಮಾದ ತಾಂಡವಾಡಂಬರಂ! –
ಪಾಂಡಿತ್ಯದರ್ಥಫಣಿಗಿದು ಕಾವ್ಯಗರುಡಮಣಿ:
ಕವಿಗೊರ್ವನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ; ಕವಿಗೊರ್ವನಿಗೆ ವೇದ್ಯ!

೮-೮-೧೯೩೮

ಮಾಯೆ – ಮುಕ್ತಿ

ಮರುಭೂಮಿ ಮಾರ್ಗದಲಿ, ವೈರಾಗ್ಯ ಸಾಧನದಿ
ಮುಕ್ತಿ? – ನಾನದನೊಲ್ಲೆ. ಅದು ನನ್ನ ಪಥವಲ್ಲ;
ರಸ ತಪಸ್ಸಿನ ಕವಿಯ ದರ್ಶನದ ಮತವಲ್ಲ.
ಸೌಂದರ್ಯ ಮಾಧುರ್ಯ ಸಮ್ಮೋಹ ನಂದನದಿ,
ಮಾಯಾ ಜಗತ್ತಿನ ಸಹಸ್ರಾರು ಬಂಧನದಿ,
ಮಳೆಬಿಲ್ಲಿನಲಿ ಬಣ್ಣಗಳು ರಮಿಸುವಂದದಿಂ,
ನಲಿಯುವೆನು ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ. ಆನಂದದಿಂ
ಬಂಧನದ ನಾಡಿಯಲಿ ಹರಿಯುತಿದೆ ಮುಕ್ತಿನದಿ.
ತ್ಯಾಗ ತಾನೊಂದು ಕೈ, ಭೋಗ ತಾನೊಂದು ಕೈ;

ಯೋಗಿಕವಿ ಪರಿಯೆ ರಾಗಾಲಿಂಗನಕೆ ನೀಡಿ,
ಥಕ್ಕಥೈ ಎಂದು ಕುಣಿದೈತಹುದೊ ಮುಕ್ತಿಮೈ,
ಮೈ ಮೈಯ ಕೈ ಕೈಯನಪ್ಪಿ ಚುಂಬನಗೂಡಿ.
ನಿನಗೆ ಮಾಯಾ ಮೋಹದಂತೆಸೆವ ಪ್ರೇಯಸ್ಸು
ನನಗೆ ತಾನಹುದು ಮುಕ್ತಿಯ ಪರಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು!

೧೨-೧-೧೯೩೪

ಕವಿಯ ಮನಸ್ಸು

ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕೆ ವರ್ಣಾಂತರವನಾಂತು ಮಳೆಬಿಲ್ಲು
ತೊರೆಹರಿಯುತಿಹುದು, ಚಿರ ಚೈತ್ರ ನಂದನ ವಾಸಿ;
ಪಳುಕಿನರೆ, ಹೊಮ್ಮಳಲು; ನವರತ್ನಗಳೆ ರಾಶಿ
ರಾಶಿಯಾಗಿಹ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಹರಳುಕಲ್ಲು;
ಸ್ವರ್ಗಸುಂದರಿಯರ ಜಲಕ್ರೀಡೆ; ಹೂ ತುಂಬಿ
ಕಂಗೊಳಿಸುವಂಚಿನೆಡೆ ಪರಪುಟ್ಟನಿಂಚರಂ,
ಗಿಳಿಗಳುಲಿ, ಮಿಂಚುವ ಪತಂಗಂ, ಮನೋಹರಂ
ಮೋಹನ ಮಯೂರಲಾಸ್ಯಂ, ಝೇಂಕೃತಿಯ ದುಂಬಿ! –
ಪ್ರಾಚೀನತೆಯ ಜೀವ ಸಾರ ಸತ್ವವ ಹೀರಿ,
ಭಾವದೇದೀಪ್ಯವರ್ವಾಚೀನತೆಯ ಮೂರ್ತಿ,
ತಾಪಸಂ, ವೀಚಿದೋಲಿತ ಜಲರುಹದ ಮೇಲೆ
ಮೆರೆದಿರೆ; ನವೀನತೆಯ ನಿಟಿಲನಯನ ಜ್ವಾಲೆ
ಪ್ರಾಕ್ತನದ ನೀರಸ ಕಳೇಬರವನುರಿದೋರಿ
ದಹಿಸುತಿರೆ – ತಾನದಲ್ಲವೆ ಕವಿಮನದ ಕೀರ್ತಿ!

೨೦-೪-೧೯೩೫

ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ

ಕಬ್ಬಿಗಗೆ ನಿನ್ನೆದೆಯೆ ಕಟ್ಟಕಡೆಯಾಶ್ರಮಂ,
ಮೇಣುತ್ತಮಾಶ್ರಯಂ. ಗಂಧ ಶೀತಲವಾರಿ
ಬೆಂದು ಬಂದೆನಗೆ ನೀಂ; ಮಿಕ್ಕುದೆಲ್ಲಂ ದಾರಿ,
ಮನೆಯಲ್ತು. ಸಾಲ್ಗುಮಿನ್ನೆನಗಾ ವೃಥಾ ಶ್ರಮಂ
ಮನಸಿನಾ ವ್ಯರ್ಥ ವಿಚಿಕಿತ್ಸೆ! ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ
ತತ್ವಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ
ಭೋಗಕ್ಕೆ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಮೇಣ್ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಕ್ಕೆ
ಪ್ರೇರಕಂ ಪರಮಗತಿ ಸರ್ವಮುಂ ನೀನಕ್ಕೆ!
ಪ್ರೇಮಾವತಾರಿಣಿಯೆ, ಓ ನನ್ನ ಹೇಮಾಕ್ಷಿ,
ನಿನ್ನಪ್ಪುಗೆಯೆ ನನಗೆ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಸತ್ಯಮಂ
ತೋರ್ಪುದಾನಂದಮಂ, ಮಿಕ್ಕೆಲ್ಲ ಮಿಥ್ಯಮಂ.
ವಿಸ್ಮೃತಿಯೊಳದ್ದಿಲ್ಲಗೈದು! ಪ್ರೇಮವೆ ಸಾಕ್ಷಿ
ಪರಮಾತ್ಮನಿರವಿಂಗೆ ಮೇಣವನನುಭವಕ್ಕೆ:
ನನ್ನ ಸಾಧನೆಯನಿತು ನಿನ್ನ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ!

೩೧-೭-೧೯೩೬

ಕಲೆ ಮತ್ತು ನೀನು

ನನ್ನ ಕಲೆ ನಿನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯದೈಹಿಕ ಛಾಯೆ.
ಗಿಳಿಯ ಕಾಣದ ಹಸುಳೆ ಲೆಪ್ಪದ ಗಿಳಿಯ ಕೊಂಡು
ನಲಿವಂತೆ, ನಿನ್ನ ಪಡಿ ನಿನ್ನ ನೆರಳನು ಕಂಡು
ಬೆಮೆಗೊಂಡೆ. ಕಲೆಯಾದರೇನು? ಮೂರ್ತಿಯ ಮಾಯೆ
ಮಾಯೆ! ಮಗುವರಿಯದಿರೆ ಬಲ್ಲವಂಗರಿದೇನು?
ಗಿಳಿಯಲ್ಲ ಗೊಂಬೆಗಿಣಿ; ಸೌಂದರ್ಯವಲ್ಲ ಕಲೆ.
ಕಲೆ ನನ್ನಿಗೊರ್ ದಾರಿ; ನನ್ನಿ ಸೊಬಗಿಂಗೆ ನೆಲೆ.
ಕಲೆಯಾಚೆ ನಿತ್ಯಸೌಂದರ್ಯವಾಗಿಹೆ ನೀನು.
ಕಸದ ನೆರಳನು ಕೆಲರು ಪೊರಕೆಯ ನೆರಳಿನಿಂದೆ

ಗುಡಿಸಲನುಗೈಯುವರು! ನಿನ್ನ ಛಾಯೆಯ ತೋರಿ
ತಿಮಿರಮಾಯೆಯ ಗೆಲ್ಲುವರೆ? ಹುಸಿ! ಕಲೆಯ ಹೀರಿ
ಮೀರಿಹುದು ಸತ್ಯ ಸೌಂದರ ಮಂದಿರಂ ಮುಂದೆ.
ನಿನ್ನ ಪಡೆದರೆ ನನ್ನ ಚಿರಸಖಿ ಕಲೆಯ ಕನ್ನೆ:
ಎಲ್ಲ ಪಡೆದೂ ನಿನ್ನ ಪಡೆಯದಿರೆ ಬರಿ ಸೊನ್ನೆ!

೧೫-೩-೧೯೩೫

ನನ್ನ ದೇವರು ನೀನು

ನಾ ನಿನ್ನ ಬಿಡೆನಯ್ಯ, ನನ್ನ ದೇವರು ನೀನು:
ನೀನೊಡನೆ ಇರಲು ಮರುಧರೆ ನಂದನೋದ್ಯಾನ;
ನೀನಿಲ್ಲದುದ್ಯಾನವದುವೆ ಮರುಧರೆ ಕಾಣ.
ನಿನ್ನ ಬಿಟ್ಟರೆ ಹರಣವನು ತೊರೆದ ಶವ ನಾನು!
ನನ್ನೆದೆಯ ಮೈಲಿಗೆಯ ನಿನ್ನೊಲುಮೆ ಕಣ್ಣೀರು
ತೊಳೆಯುತಿದೆ. ನನ್ನ ಚೈತನ್ಯದೀಪದ ಬತ್ತಿ
ನಿನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯ ಸಂಸರ್ಗಮಾತ್ರದಿ ಹೊತ್ತಿ
ಉರಿಯುತಿದೆ. ನನ್ನ ಬಾಳಿನ ತಾವರೆಯ ತೇರು
ಸಾಗುತಿದೆ ನಿನ್ನ ಶೃಂಗಾರ ರಂಗದ ಮೇಲೆ
ಸುಖದ ಮಂದಾಕಿನಿಯ ರಸಸಲಿಲದಲಿ ತೇಲಿ
ತೇಲಿ. ನನ್ನೆಳೆತನಕೆ ಕರುಣೆದೊಟ್ಟಿಲ ತಾಯಿ;
ಬಾಲ್ಯದಾಟಂಗಳಿಗೆ ಒಡನಾಡಿ; ಉಯ್ಯಾಲೆ
ತರುಣತೆಗೆ; ಕೇಲಿ ಯೌವನಕೆ; ಮರಣಕೆ ಕಾಳಿ;
ಓ ಚಿರಸುಧಾ ಮೂರ್ತಿ, ನನ್ನ ಕೈಹಿಡಿ, ಕಾಯಿ!

೧೭-೩-೧೯೩೫

ರಸವೊಂದೆ ಕವಿಗೆ ನೀತಿ

ಸೋತೆನ್; ಎನ್ನಿಂದಾಗದಿನ್ ಮೇಲೆ; ಗುರುದೇವ,
ಮನ್ನಿಸೆನ್ನನ್, ಹಿಂದೆ ಹೇಳ್ದನಲ್ಲವೆ ಯೇಸು:
"ಕುದಿಯುವುದಕಿಂತಲೂ ಮದುವೆಯಪ್ಪುದೆ ಲೇಸು."
ಸಂಯಮದ ಹೆಮ್ಮೆಯಾ ಸಗ್ಗದಾಸೆಗೆ ನೋವ
ನರಕದಿ ತಪಂಗೈದೆನಿದುವರೆಗದುವೆ ಸಾಕು.
ಎನ್ನಹಂಕೃತಿ ಬೆಳೆಗೆ ಹೆರರ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಬೇಲಿ,
ನಿಂದೆಯೆಂಬುದೆ ಪಹರೆ. ಅಯ್ಯೊ, ಸೆರೆಯನೆ ಹೋಲಿ
ಬಾಳ್ದ ಬದುಕಿದು ಸಾಕು. ಇನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಬೇಕು,
ಬಿಡುಗಡೆಯು ಬೇಕೆಂಬ ಮೋಕ್ಷ ಬಂಧನದಿಂದ!
ಹೊನ್ನಾದರೇನು? ಕಬ್ಬಿಣವಾದರೇನು? ಮಿಣಿ
ಎಂದಿಗೂ ಬಂಧನವೆ! ನೀತಿಫಣಿ ಗರುಡಮಣಿ
ತಾನಲ್ತೆ ಕವಿಯ ರಸಹೃದಯ? ಕೇಳ್ – ರಸವೊಂದೆ
ನಿಯತಿಕೃತ ನಿಯಮ ರಹಿತನ್ ಕವಿಯೆನಗೆ ನೀತಿ:
ಹ್ಲಾದವೆ ಪರಮಧರ್ಮವುಳಿದುದೆಲ್ಲಂ ಭೀತಿ!

೧೩-೧-೧೯೭೩

ಅಗಲಿಕೆಯ ಹಂಬಲು

ನೀನೆನ್ನ ನೆನೆಯುತಿಹೆಯೇನು ಈ ಹೊತ್ತಿನಲಿ
ನಾ ನಿನ್ನ ನೆನೆಯುತಿರುವಂತೆ, ಓ ಎದೆಯನ್ನ?
ನಾನರಿಯೆನಾದರೂ ಇಂತು ಚಿತ್ರಿಸಿ ನಿನ್ನ
ನಲಿಯುವೆನು ಮನದಿಂಪಿನಿಂದೆ: ಮಲೆನೆತ್ತಿ ಬಳಿ
ಕಲ್ಲರೆಯ ಮೇಲೆ ಮೊರೆಯುವ ತೊರೆಯ ಮುಕುರದಲಿ
ತಳತಳಿಸಿ ತಿಂಗಳಿರೆ ನುಣ್ಣನೆರಚಿದ ಜೊನ್ನ
ಸಿಂಗಾರದಲಿ ತೆರೆತೆರೆಗೆ ಹಬ್ಬಿ, ನೀನೆನ್ನ
ಕಂಡಲ್ಲಿ ಕೊರಳೆತ್ತೆ: ತುಂಬುಪೆರೆ ಬಾನಿನಲಿ
ಮುಗುಳು ನಗುತಿದೆ ವಿರಳ ನಕ್ಷತ್ರವೃತವಾಗಿ

ಬೆಣ್ಣೆಹತ್ತಿಯ ಹಿಂಜಿದುಣ್ಣೆ ಮುಗಿಲಿನ ಮಧ್ಯೆ,
ಬಿಳಿ ಸೀರೆಯುಟ್ಟೆನ್ನ ತೊಡವಿಟ್ಟ ಮೊಗದಂತೆ!
ತೀಡುವುದು ತಣ್ಣೆಲರು ಇರುಳ ತೊಟ್ಟಿಲ ತೂಗಿ;
ತುಂಬುವುದು ವಿಶ್ವವನು ನಿಶ್ಯಬ್ದತೆಯ ನಿದ್ದೆ;
ಮಲರುವುದು ಕನಸಾಗಿ ಬೇಟದಿನಿಯಳ ಚಿಂತೆ!

೧೬-೧೦-೧೯೩೫

ಹೆಣ್ಣು

ಪರಮ ಸಂಪೂರ್ಣತೆಯೆ ಕೋಮಲತೆಯೊಡಗೂಡಿ
ಸೌಂದರ್ಯರೂಪದಿಂದಿಳೆಗೆ ಬರಲದೆ ಹೆಣ್ಣು
ತಾನಾಗಿ ಮೋಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕಬ್ಬಿಗನ ಕಣ್ಣು
ರೂಪಾಗ್ನಿರಾಶಿಗೆ ಪತಂಗದಂದದೊಳೋಡಿ
ಮುಗ್ಗುತಿದೆ, ಮೃತ್ಯುಮಾಧುರ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಸೋತು:
ತುಟಿ, ಬಾಯಿ, ಕಣ್ಣು, ಮೈ, ಕೆನ್ನೆ, ಹಣೆ, ಹುಬ್ಬು, ಮುಡಿ,
ಹೆದೆಯೇರ್ದ ಬಿಲ್ಲಿನೆದೆ, ಬಳ್ಳಿನಡು, ಮುತ್ತಿನಡಿ-
ಬ್ರಹ್ಮಶಿಲ್ಪಿಯ ಕೃತಿಗೆ ಕವಿಯ ಬಿರುದಿನ ಮಾತು!
ನಿನ್ನನುಳಿದಿರೆ ತಿರೆಯ ಬದುಕು ಮರುಧರೆ, ಸೊನ್ನೆ;
ಬಾಳ್ಗಿಡಕೆ ಜೀವನಂ ಹೂ ಹಣ್ಣು ಕಂಪಿಂಪು
ನೀನಲ್ತೆ, ಓ ನನ್ನ ನೀಲಿ ಸೀರೆಯ ಕನ್ನೆ?
ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ರಸಿಕತೆಯ ಕಲೆಯ ಕಾವ್ಯದ ಪೆಂಪು
ನೀನಿರಲ್ಕೆಲ್ಲ ಸಾಧನೆಗೆ ನೀಂ ಫಲಂ, ಸಿದ್ಧಿ!
ನೀನಿಲ್ಲದಿಹ ತಪಕಿಹುದೆ ಶುದ್ಧಿ, ಮೇಣ್ ಬುದ್ಧಿ?

೧೧-೭-೧೯೩೬

ಕೊಳಲು

ಕಾಳಿದಾಸನ ಮಧುರ ಕಾವ್ಯಪ್ರಪಂಚದಲಿ
ರಾಮಗಿರಿ ನೆತ್ತಿಯಲಿ ವಿಧುರ ವಿರಹದಿ ನೊಂದು
ಜಡವ ಚೇತನಗೆತ್ತು ಯಕ್ಷನೊರ್ವನು ಅಂದು
ಮೇಘದೂತನ ಪ್ರಿಯೆಗೆ ಬಳಿಯಟ್ಟಿದಂದದಲಿ,
ಕೊಳಲಿನಿನಿದನಿ ಕುಣಿದು ಬರೆ ಕರ್ಣಲೋಕದಲಿ,
ವಿಹರಿಸುವೆ ಕಲ್ಪನಾದೃಷ್ಟಿದೂತನನಟ್ಟಿ
ರಾಸಲೀಲಾ ಮೋಹನಾಂಗನನು ಮೈಮುಟ್ಟಿ,
ರಾಧೆಗೋಪಿಯರೊಡನೆ ನೃತ್ಯದಾ ನಾಕದಲಿ.
ವಾಸ್ತವ ಜಗತ್ತು ಭಾವದ ಗಂಗೆಯಲಿ ತೇಲಿ,
ತಲ್ಲೀನವಾಗಿ ವಿಸ್ಮೃತಿಯ ಕಾಳಿಂದಿಯಲಿ,
ಮಗ್ನವಹುದಾನಂದವಾರಿಧಿಗೆ. ನೂರಾರು
ಕಾಮಧನುಗಳ್ ಸ್ವಪ್ನಸುಂದರಿಯರನು ಹೋಲಿ
ನರ್ತನಂಗೈದು ಬರೆ ಮೋಹಶೃಂಗಾರದಲಿ,
ಸಂಗೀತಸ್ರೋತದಲಿ ನಾನು ಬಣ್ಣದ ನೀರು!

೧೪-೬-೧೯೨೨

ಕವಿಶೈಲ*

೧

ಓ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯತಮ ಶಿಖರ ಸುಂದರನೆ, ನನ್ನ
ಜೀವನಾನಂದ ನಿಧಿ ಕವಿತಾ ಮನೋಹರಿಯ
ಪ್ರಥಮೋತ್ತಮಪ್ರಣಯಿ, ವನದೇವಿಯೈಸಿರಿಯ
ಪೀಠ ಚೂಡಾಮಣಿಯೆ, ಓ ಕವಿಶೈಲ, ನಿನ್ನ
ಸಂಪದವನೆನಿತು ಬಣ್ಣಿಸಲಳವು ಕವನದಲಿ?
ಬೆಳಗಿನಲಿ ಬೈಗಿನಲಿ ಮಾಗಿಯಲಿ ಚೈತ್ರದಲಿ

ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಜಿನಲಿ ಹಗಲಿನಲಿ ರಾತ್ರಿಯಲಿ
ದೃಶ್ಯವೈವಿಧ್ಯಮಂ ರಚಿಸಿ ನೀಂ ಭುವನದಲಿ
ಸ್ವರ್ಗವಾಗಿಹೆ ನನಗೆ! ನೀಲಗಿರಿ, ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿ,
ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆಯ ಭೀಷ್ಮ ಜಲಪಾತ, ಆಗುಂಬೆ,
ಶೃಂಗೇರಿ, ಚಂದ್ರಾದ್ರಿಗಳನೆಲ್ಲಮಂ ಕಂಡೆ;
ವನರಾಜಿ ಜಲರಾಶಿ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಗಳನುಂಡೆ!
ಆದರೇಂ? ಮೀರಿರುವುದವುಗಳಂ ನಿನ್ನ ಸಿರಿ:
ಹೆತ್ತಮ್ಮಗಿಂ ಮತ್ತೊಳರೆ? ತಾಯಹಳೆ ರಂಭೆ?

೧೩-೪-೧೯೩೪

೨

ತೆರೆ ಮೇಲೆ ತೆರೆಯೆದ್ದು ಹರಿಯುತಿದೆ ಗಿರಿಪಂಕ್ತಿ
ಕಣ್ಣಟ್ಟಿ ಹೋಹನ್ನೆಗಂ. ಚಿತ್ರ ಬರೆದಂತೆ
ಕಡುಹಸುರು ತಿಳಿಹಸುರು ಹಸುರುಬಣ್ಣದ ಸಂತೆ
ಶೋಭಿಸಿಹುದಾತ್ಮವರಳುವ ತೆರದಿ. ದಿಗ್ದಂತಿ
ಕೊಂಕಿಸಿದ ದೀರ್ಘಬಾಹುವ ಭಂಗಿಯನು ಹೋಲಿ
ಮೆರೆದಿದೆ ದಿಗಂತರೇಖೆ. ಮುಳುಗುತಿದೆ ಸಂಜೆರವಿ
ಕುಂಕುಮದ ಚೆಂಡಿನೊಲು ದೂರದೂರದಲಿ. ಕವಿ
'ಭಾವಮುಖ'ನಾಗುತಿಹನಾವೇಶದಲಿ ತೇಲಿ!
ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಭವ್ಯ ದೃಶ್ಯವ ನೋಡುತಿರುವೆನ್ನ
ಸೋದರನೆ, ಹೃದಯದಲಿ ಯಾವ ಭಾವಜ್ವಾಲೆ
ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತಿದೆ? ಮನದೊಳಾವ ಚಿಂತಾಗಾನ
ರೆಕ್ಕೆಗರಿಗೆದುರುತಿದೆ? ಅಥವ ನೋಟವೆ ನಿನ್ನ
ಸರ್ವಸ್ವವಾಗಿದೆಯೆ? ಇರಲಿ: ನಿನ್ನೆದೆ ಸೋಲೆ
ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯಕದೆ ಅಮೃತಗಂಗಾಸ್ನಾನ!

೧೫-೪-೧೯೩೪

೩*

ನೋಡಯ್ಯ, ಪ್ರಿಯಬಂಧು, ಚೈತ್ರರವಿಯುದಯದಲಿ
ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಕಾನನಗಳುತ್ತಮಾಂಗದಿ ಸೃಷ್ಟಿ
ದೃಶ್ಯ ವೈಕುಂಠವನೆ ನೆಯ್ದಿದೆ! ಕಲಾದೃಷ್ಟಿ
ದರ್ಶನವನುದ್ದೀಪನಂಗೈಯೆ ಹೃದಯದಲಿ,
ಪ್ರಾಣಪಕ್ಷಿ ಸುವರ್ಣಪರ್ಣಂಗಳನು ಬಿಚ್ಚಿ
ಹಾರಿಹುದಸೀಮತೆಗೆ! ಕಣಿವೆ ಕಣಿವೆಗಳಲ್ಲಿ
ಮಂಜಿನ ಮಹಾಮಾಯೆ ನೊರೆಯ ರಾಸಿಯ ಚೆಲ್ಲಿ
ವಾರಿಧಿಯ ವಿರಚಿಸಿದೆ, ಕಟುನಿಮ್ನತೆಯ ಮುಚ್ಚಿ.
ನೋಡು, ಆ ಶಿಖರವೆದ್ದಿದೆ ದ್ವೀಪವೆಂಬಂತೆ
ಕ್ಷೀರಫೇನಧಿ ಮಧ್ಯೆ ಶ್ಯಾಮಲ ಶಿರವನೆತ್ತಿ;
ಸ್ವರ್ಗಪ್ರದೇಶದೊಂದಂಶವೆಂಬಂದದಿಂ!
ಪ್ರಿಯಬಂಧು, ಇದು ನಮ್ಮ ದೈನಂದಿನಿಳೆಯಂತೆ
ಕಾಣದೈ: ಸೌಂದರ್ಯ ದೇವತೆಗಳಿದೊ ಸುತ್ತಿ
ಬಿಗಿವರೆಮ್ಮನು ಬಾಹುಬಂಧನಾನಂದದಿಂ!

೧೮-೪-೧೯೩೪

೪

ಮಳೆಬಂದು ನಿಂತಿಹುದು; ಮಿಂದಿಹುದು ಹಸುರೆಲ್ಲ;
ಬಿಸಿಲ ಬೇಗೆಯು ಮಾದು, ಬಂದಿಹುದು ಹೊಸತಂಪು;
ಹೊಸತು ಮಳೆ ತೊಯಿಸಿರುವ ನೆಲದ ಕಮ್ಮನೆ ಕಂಪು
ತೀಡುತಿರೆ, ಮಣ್ಣುತಿನ್ನುವುದೇನು ಮರುಳಲ್ಲ!
ವಾಯು ಮಂಡಲ ಶುಭ್ರ; ಗಗನದಲಿ ಮುಗಿಲಿಲ್ಲ;
ಮೈಲುತುತ್ತಿನ ಬಣ್ಣದಗಲ ಗಾಜನು ಹೋಲಿ
ಕಮನೀಯವಾಗಿರಲು ಧೌತಾಂಬರದ ನೀಲಿ,
ಕವಿಗೆ ಮನೆ ಬೇಡೆಂಬುದೊಂದು ಸೋಜಿಗವಲ್ಲ!
ಕರಿದಾಗಿ ಹಸರಿಸಿಹ ಕವಿಶೈಲದರೆಯಲ್ಲಿ
ಬಿಸಿಲಿನಲಿ ಮಿರುಗುತಿವೆ ಕನ್ನಡಿಗಳೆಂಬವೋಲ್

ನಿಂತ ನೀರುಗಳು; ಆವಿಗಳೆದ್ದು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ,
ನಭಕೇರುತಿವೆ. ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡತೊಡಗಿವೆ, ಕೇಳು;
ಹೇ ಬಂಧು, ಸೊಬಗಿನಲಿ ನಿನ್ನಾತ್ಮವನು ತೇಲು;
ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಲೈ ಕಲ್ಪನೆ, ಕೆರಳ್ದ ಬೆಂಕಿಯೋಲ್!

೧೬-೪-೧೯೩೪

೫

ನಿರ್ಜನತೆ; ನೀರವತೆ; ಕಗ್ಗತ್ತಲಲಿ ಧಾತ್ರಿ
ತಲ್ಲೀನ. ಕೋಟಿಯುಡುಮಂಜರಿಗಳುಪಕಾಂತಿ
ಬೆಳಕಲ್ಲ: ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯ ಛಾಯೆ, ಬೆಳಕಿನ ಭ್ರಾಂತಿ!-
ಏಂ ಶಾಂತಿ, ವಿಶ್ರಾಂತಿ!-ಕವಿಶೈಲದಲಿ ರಾತ್ರಿ:
ತಿಮಿರಪಾನದಿ ಮೂರ್ಛೆಗೊಂಡಂತಿಹ ಜಗತ್ತು
ಮರಳಿ ಕಣ್ದೆರೆದು ಎಚ್ಚರುವ ಚಿಹ್ನೆಯೆ ಇಲ್ಲ;
ಭೀಷಣ ಗಭೀರತೆಯೊಳದ್ದಿದೆ ಭುವನವೆಲ್ಲ;
ರಂಜಿಸಿದೆ ಲಯ ವಿಪ್ಲವದ ಭವ್ಯಸಂಪತ್ತು!
ದೇಹಭಾವವೆ ಹೋಗಿ ನನ್ನಹಂಕಾರಕ್ಕೆ
ಕತ್ತಲೆಯೆ ಕವಚವಾಗಿದೆ; ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳಿಗೆ
ಕತ್ತಲೆಯೆ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ; ನೋಡೆ ಕಂಗಳಿಗೆ
ಕತ್ತಲೆಯೆ ಕಾಣ್ಕೆ; ಕೇಳಲು ಕಿವಿಗಳೆರಡಕ್ಕೆ
ಕತ್ತಲೆಯೆ ಸದ್ದು!-ನನ್ನೆದೆಯೊಳನುಭವವಿದೇನು?
ಭಯವೊ? ಆವೇಶವೊ? ಅಹಂಕಾರಲಯವೊ ಏನು?

೧೭-೪-೧೯೩೪

೬

ಮಿತ್ರರಿರ, ಮಾತಿಲ್ಲಿ ಮೈಲಿಗೆ! ಸುಮ್ಮನಿರಿ:
ಮೌನವೆ ಮಹತ್ತಿಲ್ಲಿ, ಈ ಬೈಗುಹೊತ್ತಿನಲಿ
ಕವಿಶೈಲದಲಿ. ಮುತ್ತಿಬಹ ಸಂಜೆಗತ್ತಲಲಿ
ಧ್ಯಾನಸ್ಥಯೋಗಿಯಾಗಿದೆ ಮಹಾ ಸಹ್ಯಗಿರಿ!

ಮುಗಿಲ್ದೆರೆಗಳಾಗಸದಿ ಮುಗುಳ್ನಗುವ ತದಿಗೆಪೆರೆ,
ಕೊಂಕು ಬಿಂಕವ ಬೀರಿ, ಬಾನ್ದೇವಿ ಚಂದದಲಿ
ನೋಂತ ಸೊಡರಿನ ಹಣತೆಹೊಂದೋಣಿಯಂದದಲಿ
ಮೆರೆಯುತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮರೆಯಾಗುತ್ತೆ ತೇಲುತಿರೆ,
ಬೆಳಕು ನೆಳಲೂ ಸೇರಿ ಶಿವಶಿವಾಣಿಯರಂತೆ
ಸರಸವಾಡುತಿವೆ ಅದೊ ತರುತಲ ಧರಾತಲದಿ!-
ಪಟ್ಟಣದಿ, ಬೀದಿಯಲಿ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಸರ್ವತ್ರ
ಇದ್ದೆಯಿದೆ ನಿಮ್ಮ ಹರಟೆಯ ಗಲ್ಲು! ಆ ಸಂತೆ
ಇಲ್ಲೇಕೆ? – ಪ್ರಕೃತಿ ದೇವಿಯ ಸೊಬಗು ದೇಗುಲದಿ
ಆನಂದವೇ ಪೂಜೆ; ಮೌನವೆ ಮಹಾಸ್ತೋತ್ರ!

೧೮-೪-೧೯೩೪

---

* ‘ಮಲೆನಾಡಿನ ಚಿತ್ರಗಳು’ ಎಂಬ ಭಾವಪ್ರಬಂಧಗಳ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ‘ಕವಿಶೈಲ’ ‘ಸಂಜೆ ಗಿರಿ’ ಮೊದಲಾದ ತಾಣಗಳ ವಿಶೇಷ ಪರಿಚಯ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

* ಮಳೆ ಹೊಯ್ದು ಇರುಳಿನ ಮರುಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ.

ಪರ್ವತಾರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ

ನಗರದೆದೆಬೇಸರಿನ ಬೊಬ್ಬೆಗಾಂ ಬೇಸತ್ತು
ಬಂದಿಹೆನು ನಿನ್ನೆದೆಗೆ, ಓ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ, ಹಸಿದ ಶಿಶು
ತಾಕೌಗೆ ಹುಡುಕಿ ಹರಿವಂತೆ. ಸಂತಸಗೊಳಿಸು,
ಸಂತವಿದು, ಶಾಂತಿಯ ಸುಧೆಯ ತಂಪನೊಸೆದಿತ್ತು.
ಅಲ್ಲಿ ಸುಡುಬಿಸಿಲೊಂದೆ ಅಲ್ಲ: ಪುಸ್ತಕ ವಿದ್ಯೆ
ಬೇರೆ ದಹಿಸಿದೆ ಮನಕೆ ಸಂದೇಹದುರಿಯಿಕ್ಕಿ!
ಇಲ್ಲಿ ತೊಡಕಿನ ಕಬ್ಬು ಸೊಬಗುಗಾಣಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ
ಮಧುರ ರಸವುಕ್ಕಿ ಹರಿವುದು ಕಂದರದ ಮಧ್ಯೆ!
ಬುದ್ಧಿಗತಿ ಸಂದೇಹ; ಹೃದಯಕೊ ಅತಿಶ್ರದ್ಧೆ.-

“ಅತಿಯ ತೊರೆ, ಮಿತಿಯಿರಲಿ; ಬುದ್ಧಿಹೃದಯಕೆ ಮಧ್ಯೆ
ನಡೆ” ಎಂಬೆಯೇಂ? ನಡೆದು ಕಂದಕಕೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದೆ,
ಶೂನ್ಯಕ್ಕೆ! ಆ ಶೂನ್ಯವಿಕ್ಷುರಸನದಿಯಾಗಿ,
ಬುದ್ಧಿಹೃದಯದ ಮಧ್ಯೆ ಸವಿಯ ಸೇತುವ ತೂಗಿ,
ಹರಿಯುತಿಹುದಿಂದು, ಅರಿವಿರವಿನೊಂದಿಂಪಾಗಿ!

೧೧-೩-೧೯೩೭

ಸಂಜೆಗಿರಿಯಲಿ ಸಂಜೆ*

ಸಂಜೆಗಿರಿಯಲಿ ಸಂಜೆ: ಯಾವ ದೊರೆ ನನಗೆ ಸರಿ?
ಸ್ವರ್ಗದಲಿ ಕರುಬುತಿಹನಿಂದ್ರನೆನ್ನಂ ನೋಡಿ,
ಧೇನು ಸುರತರು ಸುರಾಂಗನೆಯರಂ ರೋಡಾಡಿ!
ಈ ನಿಸರ್ಗಶ್ರೀಗೆ ಮೇಣಾವ ಸಗ್ಗಸಿರಿ
ವೆಗ್ಗಳಂ? ಪಂಕ್ತಿ ಪಂಕ್ತಿಗಳಾಗಿ ಕಣ್ದಿಟ್ಟಿ
ಸೋಲ್ವಂತೆ ಪರ್ಣಾರ್ಣವ ಮಹಾ ತರಂಗತತಿ
ಪ್ರಸರಿಸಿವೆ. ಗಿರಿಶಿವನೆದೆಯ ಮೇಲೆ ಶ್ಯಾಮಸತಿ
ಕಾನನ ಮಹಾಕಾಳಿ ತಾನಿಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯನಟಿ!
ಸುಯ್ದಪಂ ಶಿಶಿರ ಶೀತಲ ಸುಖ ಸಮೀರಣಂ
ಮರ್ಮರ ಧ್ವನಿಗೈದು. ಸಾಂದ್ರ ಕಾಂತಾರದಲಿ
ಲಕ್ಷ ಮಧುಕರ ಪಕ್ಷಿರವದಿ ನಾದದ ಸಿಂಧು
ಮಸಗುತಿದೆ. ಸಂಜೆರವಿ, ಅದೊ, ವರುಣ ದಿಗ್ವಾರಣಂ
ತಾನೆನಲೆಸೆವ ಶೈಲ ಮಸ್ತಕ ಸುದೂರದಲಿ
ದಿಗ್ವಧೂ ಭ್ರೂಮಧ್ಯೆ. ಕಾಣ್, ರಂಗುಮಾಣಿಕ ಬಿಂದು!

೧೨-೫-೧೯೩೫

---

* ಕವಿಶೈಲದಿಂದ ಮೇಲಿರುವ ಮಲೆಯ ನೆತ್ತಿ

ಅಂಚೆಮನೆಯ ಅರೆಕಲ್ಲಿನಲಿ*

ಕುಳಿತಿರುವೆನೇಕಾಂಗಿ ಹಾಸುಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ:
ನೆತ್ತಿಯೆಡೆ ತಿಳಿಬಾನು, ಸುತ್ತಲೂ ವನಧಾತ್ರಿ;
ಮೊರೆಯುತಿಹುದೆನ್ನ ಕರೆಯುತೆ ಅನವರತ ಯಾತ್ರಿ
ಮಂಜುಲ ತರಂಗಿಣಿಯ ಜಲಶಿಲಾ ಕಲಲೀಲೆ.
ಭೂತಕಾಲದ ಗರ್ಭದಲಿ ನಾನು ಕನಸಾಗಿ
ಕನವರಿಸುತಿದ್ದಂದು ನೀನಿಂತ ಹರಿದಿದ್ದೆ;
ಬರುವ ಶತಮಾನ ಯುಗಕಲ್ಪಗಳ ಜವನಿದ್ದೆ
ಮತ್ತೆನ್ನ ತುತ್ತುಗೊಳೆ, ಬೇರೆ ಯಾರನೊ ಕೂಗಿ
ನೊರೆಚೆಲ್ಲಿ ಮೊರೆದು ಹರಿಯುವೆ ಮುಂದೆ ನೀನಿಂತೆ,
ಓ ತೊರೆಯೆ! – ಮನಕಿನಿಸು ನೋವು ತರುವಾ ಚಿಂತೆ
ಅಂತಿರಲಿ. – ಮುಂದೆ ಎಂತೋ ಏನೊ? ನಾನಿಂದು
ಬಿಸಿಲು ಬೇಗೆಯ ಕಳೆಯೆ ನಿನ್ನ ತಡಿಗೈತಂದು
ಮಲಗಿಹೆನು ಮರದ ತಣ್ಣೆಳಲಿನಲಿ ಮೈಚಾಚಿ:
ಗಾನಗೈಯಲಿ ನಿನ್ನ ಗೇಯಲೋಲುಪ ವೀಚಿ!

೪-೬-೧೯೩೪

---

* ಕುಪ್ಪಳಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಾಡುದಾರಿಯ ನಡುವೆ ಇರುವ ಹಳ್ಳದ ಹಾಸು ಬಂಡೆಗಳು.

ಅಶೋಕದ ಹೂಗೊಂಚಲು

‘ಕೆಂಪಡರುತಿದೆ ಮೂಡಣದ್ರಿಯ ನಭದ ಮೇರೆ;
ಪಗಲಾಣ್ಮನೈತರುವನಿನ್ನೇನು!’ ಎಂದು ಗಿಳಿ
ಮಡಿವಾಳ ಕಾಜಾಣ ಪಿಕಳಾರ ಪಿಕಗಳುಲಿ
ತನ್ನ ಹಗೆಯೈತರವನುಚ್ಚ ತಾನದಿ ಸಾರೆ,
ಬೆಚ್ಚಿ, ಬೇಗನೆ ಕಣಿವೆ ಮಲೆಗಳನಿಳಿಯುತೇರಿ
ಪಶ್ಚಿಮಾಚಲವ ಮರೆಗೊಳ್ಳೆನೆಂದಿರದೋಡಿ

ಪೋಪಿರುಳು ದಾರಿಯೊಳಶೋಕವನವನು ನೋಡಿ,
ಸಾಂದ್ರತೆಗಳುಪುತವಿತುಕೊಳೆ ಆಶ್ರಯವ ಕೋರಿ;
ತೀವಿದಾ ಕತ್ತಲೆಗೆ ವನಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬೇಸತ್ತು,
ಸಿರಿಗುರುಳಿರುಳ ಮುಡಿಯ ಕಿಡಿತಾರೆಗಳನಾಯ್ದು,
ರಕ್ತಾರುಣನ ಮಿಂಚೊಳದ್ದಿ, ಗೊಂಚಲ ನೆಯ್ದು,
ದೀವಟಿಗೆ ಹಿಡಿರೆಂದು ತರುಹಸ್ತಗಳಿಗಿತ್ತು
ಹೂವಿನ ಹಿಲಾಲುಗಳ ಹೊತ್ತಿಸಿರಲಲ್ಲಲ್ಲಿ
ಜ್ವಲಿಸುತಿವೆ ನೋಡದೊ ಅಶೋಕಹೂ ವೇಷದಲ್ಲಿ!

೨೪-೬-೧೯೩೫

ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿ*

ಪಥರಹಿತ ವನರಾಜಿ, ತಣ್ಣೆಳಲು, ತಂಗಾಳಿ:
ನಿಶ್ಯಬ್ದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಿದೆ ನೋಡು!
ಹಸುರಿನಲಿ ಬಿಸಿಲು ಸೆರೆ. ಬನಗತ್ತಲೆಯ ಬೀಡು
ಮೌನವಾರಿಧಿಯೊಂದು ಮಡುವಿನಾಳವ ತಾಳಿ
ಗಂಭೀರವಾಗಿಹುದು. ಸುಂದರ ಅಶೋಕವನ
ಧಾಮವಿದು ಹಿಂದಣ ತಪೋವನದ ಶಾಂತಿಯಂ
ಸೂಸುತಿದೆ ಮನಕೆ, ಮೇಣ್ ನಂದನ ಭ್ರಾಂತಿಯಂ.
ಭಾವದಲಿ ವನಲೀನವಾಗುತಿಹುದೆನ್ನ ಮನ!
ಆಪಾದಮಸ್ತಕಂ ರಕ್ತ ಸುಮ ಮಂಜರಿಯ
ಶೃಂಗಾರ ಸಂಭ್ರಮದ ಸಂತೋಷದಲಿ ನಿಂತು
ತರು ಸುಂದರಿಯರಿದೊ ಅಶೋಕವನದೈಸಿರಿಯ
ಮೆರೆದಿಹರ್! ತವಸಿಯಾಗಿಹನಿಲ್ಲಿ ಆ ಕಂತು!
ನಾದಗೈವುದುಮಿಲ್ಲಿ ಪಾತಕವೊ, ಹೇ ಬಂಧು,
ಸ್ವಾಚ್ಛಂದ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಶಾಂತಿಗಳಿಗಿದು ಸಿಂಧು!

೧೧-೫-೧೯೩೪

---

* ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಹಳ್ಳಿ ಕುಪ್ಪಳಿಯಿಂದ ಎದುರಿಗಿರುವ ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿಯ ಶಿಖರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಎರಡೂವರೆ ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷಮಯವಾದ ವನಸ್ಥಲ.

ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ರಾಮತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ

ಶಾಂತವಾಗಿದೆ ಸಂಧ್ಯೆ; ಮೃದುಲ ಸಾಯಂ ಕಾಂತಿ
ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ ಭೂಮಿ ವ್ಯೋಮಂಗಳಂ; ನಭದಲ್ಲಿ,
ಕೆನ್ನೀಲಿ ಹಳದಿಯಲಿ, ಮಿರುಗುತಿಹುದಾ 'ಬೆಳ್ಳಿ'
ಥಳಿಸಿ! ಈ ದಿವ್ಯವೈಶಾಖ ಸಂಧ್ಯೆಯ ಶಾಂತಿ,
ಮೊರೆಮೊರೆದು ಭೋರ್ಗರೆದು ಕಲ್ಗಳೆಡೆ ನೊರೆಸೂಸಿ
ಹರಿವ ಈ ತುಂಗೆ, ಕರಿಯಾನೆಗಳ ಹಿರಿದಂಡು
ಬಿದ್ದವೋಲೆಸೆವ ಈ ಹೆಬ್ಬಂಡೆಗಳ ಹಿಂಡು,
ಸಂಜೆಗೆಂಪೊಳು ಮಿಂದು ಹಬ್ಬಿದ ಮಳಲ ರಾಶಿ,
ಎಲ್ಲವೂ ಚಿರ ಚಿತ್ರಗತವಾದವೊಲು ತೋರಿ,
ಸ್ಥೂಲ ಜಡವೆಂಬ ವಾಸ್ತವತೆ ಮನದಿಂ ಮಾಸಿ
ಕಣಸಾಗಿ ಮೂಡುತಿದೆ: ವಿಶ್ವಕವಿವರನ ಕಾವ್ಯಂ
ಭುವನವಿದು. ಸುರಗಾನದಾ ಛಂದಸನೆ ಸಾರಿ
ಹರಿಯುತಿದೆ ಹೊಳೆ; ನಿಂತಿಹುದು ಬಂಡೆ; ಇದೆ ಬೀಸಿ
ತಂಗಾಳಿ! ಅಃ ಆಲಿಸಾ, ಎನಿತು ಸುಶ್ರಾವ್ಯಂ!

೧೨-೫-೧೯೩೫

ವೈಶಾಖ ಪಾಡ್ಯಮಿ*

ಗಿರಿಪಂಕ್ತಿ ವನರಾಜಿ ಬುವಿ ಬಾನು ಮುಗಿಲೋಳಿ
ವೈಶಾಖಪಾಡ್ಯಮಿಯ ಬೆಳ್ದಿಂಗಳನು ಹೀರಿ,
ಮಧುಮಾಸದುನ್ಮಾದ ಚಂದ್ರಿಕೆಯ ಮತ್ತೇರಿ
ಜೋಂಪಿಸಿವೆ! ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆ-ಶಿವನಪ್ಪಿದ ನಿಶಾಕಾಳಿ

ಪ್ರೇಮಸುಖ ವಿಸ್ಮೃತಿಯ ರಸಗಂಗೆಯಲಿ ತೇಲಿ
ರಾಜಿಸಿರೆ ಲಜ್ಜೆಮಾಧುರ್ಯದಿಂ ಬಿಳುಪೇರಿ,
ಕಾಳಿಮವನುಳಿದು ಶ್ರೀಗೌರಿಯಂದದಿ ತೋರಿ,
ಸ್ಮಿತರುಚಿರನಾಗಿರುವನದೊ ಭುವನ ಕಾಪಾಲಿ!
ಏಂ ನಿರ್ಜನತೆ, ನೀರವತೆ, ನಿಶ್ಚಲತೆ, ಶಾಂತಿ:
ತೇಲುತಿದೆ ಜಗವೆಲ್ಲ ಚಂದ್ರಿಕಾಸ್ವಪ್ನದಲಿ,
ಮಾತೃ ಮೃದುವಕ್ಷದಲಿ ನಿದ್ರಿಪ ಶಿಶುವಿನಂತೆ!
ಪ್ರಿಯಬಂಧು, ಇದೆ ಹೊತ್ತು ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ; ಹೃದ್ಗ್ರಂಥಿ
ಪ್ರಲಯಕ್ಕೆ: ಏಳ್ಕೈ, ಸಮಾಧಿಸ್ಥ ವಿಶ್ವದಲಿ
ತಲ್ಲೀನವಾಗುವಂ, ಛವಿ ರವಿಯೊಳಾಗುವಂತೆ!

೨-೫-೧೯೩೪

---

* ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿ